Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ЕРА, 2 МАЙ, 1985 ШУ. ◆ № 53 (7088). ◆ Мах 3 кап.

ЦХЬОАЛАГIЧА МАЯ СЕДКЪИЙ, ВАЙ КОТАЛОНИЙ СЕДКЪИЙ!

МОСКВЕ ЦIЕЧА МАЙДАН ТIА ХИННА КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕМОНСТРАЦИ

Сатем латта минуташ. Сийлахь-доккхача цIейн торжественни сатем. Цlеча майдан тIа хьаотт уж Спасски башне сахьата тIаьск хано хIанз-хIанз «10» цифрана тIакхоачаду аьнна хетача ханна. Цу ханна хеталу, таханара дин дIадаха дин хIанз бIарчча цаI а даь вIашагIдийзача санна — из да историна карагIдийнараш вай дIахо кхахьар.

ЦхьоалагIа май — бIаьстени догдоахарийн символ — шовзткъа шу хьалха Сийлахь-йоккхача Коталон хоам хинна дIаэттар. ЦаI а хинна вIашагIдувзаделар шин цIей. Дуккха шераш дIадахачул тIехьагIа эггара хьалха цу хана цIаьхка а Цlеча майдан тIа вIашагIкхийтар советски нах тIом чакхбала геттара гарга болаш: фашистски аькхан бIена чу беш бар тIом. ХIаьта Москве цул хьалхагIа хьайийллаяр 1408 бнйсанна хьулаяь лаьтта лампай сердал, тIера бетташ Iо а даьха юха а Даьхене сийрдадаьлар Кремлевски седкъий.

Боккъал дика, белггала символични ма дий из — эггара хьалхарча социалистически пачхаьалкхен столица ший маьршача гIовнаца духхьал 1 Мае — планетерча халкъий пролетарски солидарноста дийнахьа — хьалъоттар. Фашизм хIалакьеш хиннача советски наха шоай лаьтта мукъадаькха ца Iеш, ерригача адамлен паргIатон иразн бахьан долаш къовсам а лоаттабора. Цlей белгалдоаккхаш дикахетар хулаш хайра из Варшаве, Софие, Цlеча Эскаро мукъаьяьхача Европа кхыча городашка а дезделга, 60 эзар гаргтача саго дакъа лоацаш йола болхлой демонстраци чернорубашечникий Iазап тIеракхессача Риме а хиннилга.

Социализми машари — вIашагIдаргдоацаш да. Иштта да цIейна кийчъеннача Цlеча майдан маIан. «Дунен ядерни тIема кхерам дIабаккхар духьа лоаттабу къовсам чIоагIбергба вай!» — яздаьд ГУМ-а здане оагIоца доаллача, майдангахьа дерзадаьча доккхача панно тIа. Паннон аьтта оагIорахьа — керда дуне хьалдераш. Кортош тIа айбаьб дошо бесса цIов а мехка кхоачащдеча декхараша лерхIараши цар маIани хьахьокхаш дола дешаш тIаяздаь стягаш а: «Долле, коммунистически кхолламаш деча керда коталонаш яха!», «Сийлен хоастами — къахьегамга хьежжа!», «Толаме кхоачашъергья вай 1985 шера план, яккха ма йоаггIара чакхйоаккхаргъя вай пятилетка!».

«XXVII съезда ба вай хьинаре къахьегам! — яздаьд цхьан транспаранта тIа. Итт беттал кIезигатIа ха йисай коммунистий форум хьаелла. Из хургья дерригача халкъагахьара майрра решенеши хьинаре гIулакхаши эшаргдолаш бола болх тIатеIIа, массе оагIорахьара беш йола ха.

Гоннахьа 15 байракх а йолаш флагштоке ягIа СССР Пачхаьалкхен байракх. Цlе байракхаш — керда дуне хьалдар духьа лаьттача революционни къовсамашка, къахьегама гIулакхашка. Даьхен сийи кортамукъали бахьан долаш моастагIчунца даьча къизача тIемашка яьхача вай коталоний символ. «Даим хилгъа дегашка дахалда Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа дерригдунен-исторически Коталонаькхача советски тIемахошта, партизанаштен подпольщикаштен, тыле къахьийгараштa карагIдаьнна цIаккха а лергдоаца денале гIулакх!» — уж дешаш тIадола панно оттаяьй майдан тIа.

Трибунаш тIа — партен къахьегамен ветеранаш, фронтовикаш, производства хьалхалаттараши новатораши, партийни, советски, общественни организацей викалаш, бовзаш бола Iилманхой, литератураи искусстван деятелаш, СССР летчикаш-космонавташ.

Циттача — доазол дехьара дуккха хьашший: ЦхьоалагIа май дездеча Советий Мехка столице яьхкай ерригача континентий бIаь совгIча мехкашкара профсоюзнин болхлойи болама, профсоюзий Дерригдунен федераце, дунен халкъашта юкъерча кхыча организацей делегацеш, халкъашта юкъерча машаран доттагIалан тIехьара къовсамхой.

Цига ба СССР-е аккредитаци яь бола доазол дехьарча мехкий дипломатически представительствашта кертелаттараш.

Цlеча майдан тIа баьхкаб къахьегама коллективай — социалистически яхье котъяьннарий викалаш, Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветеранаш — фронтовикаш, тыле къахьийгараш.

БIаьстан михо теркаю цIе байракхаш. Уж хьаараяха сийлахьа бокъо еннай хьинареча вахте эггара доккхагIа толамаш даьхача производстве хьалхалаттараштa, пятилетка гвардейцашта. Къаьстта сийлахьа гIулакх — даим лелае коллективашка йитача СССР оборона Пачхаьалкхен комитета байракхашца ЦхьоалагIча мае арабовлга — тIадиллад Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветеранашта. Колоннаш тIа — ЦхьоалагIча майна даьча тIаьхехамий дешаш, къахьегама толамий рапорташ тIадола транспаранташ.

Цу традицена — къахьегама коталонашца цIейшта накъаахара — тешаме хийнаб москвичаш 1945 шера а. 1 Мае кепатеха арабаькхкабар гIадвуташ, бокъонца, тIом хьале хьалхагIарча ханара бар санна бола хоам: апрела план тIехкхоачашъяьй города промышленносто. ТIом латташ бар цу хана, хIаьта мохк экономика маьршача наькъа тIа яккха болалуш бар. БIаьстан цIей хьатIакхоачаш парти къахьегамхошка кхайкар тIемо яь човнаш сихагIа ерзаяра тIахьехаш.

Эггара хьалхарчарца из тIахьехам хьаллаьцар москвичаша. Массехк бутт балалехьа, тIом сецачул тIехьагIа 7 ноябре шоай хьалхара демонстраци йолча хана къахьегама коталоний рапорташца баьхкар уж Цlеча майдан тIа: тха заводо фронта 12 эзар миномет, ворхI миллион гаргга пистолетий-автоматий оатхалаш еннай, хIаьта хIанз автомобилашта запасной оатхалаш еш я из; оаха электротехникапа кийчъяьй эзараш танкаш, хIаьта хIанз тракторашкийчъеш да тхо; автоматашта 2,5 миллион дахчан хи кийчбаьб, хIаьта хIанз тхоай массазарча гIулакха юха тIадийрзад тхо — мебель еш да.

Москвичашта тIем тIен къахьегамеи денале гIулакхаш карагIдийнна хиларах дола тешал — столица байракхах боалла Дошо седкъа, кхыдола совгIаташ. Фега урагIъухийтача шараца майдан тIа урагIйода города турпала эмблема. Вокх шин шаро урагIдихьар В. И. Ленина портрети «1 Май» яха йоазув тIалатта вымпели.

Москвичашеи столица хьаьшашеи, кхайкадеш «Ура!, чIоаггIа, дIаьхдаь детташ тIоараш а долаш, дег тIара моаршал тел Коммунистически партен Советски пачхаьалкхени кулгалхошка. Мавзолея центральни трибуне хьалтIабоал новкъостий **М. С. Горбачев, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Е. К. Лигачев, Г. В. Романов, Н. И. Рыжков, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, В. М. Чебриков, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, С. Л. Соколов, И. В. Капитонов, В. П. Никонов, К. В. Русаков.**

Трибуна тIа — боккхий советски военачальникаш.

Торжественни сатема моттиг дIалоац Кремлевски куранташа иттазза тоxaча гургало. Фанфарни сигнало хоам бу цIей дIадоладаларах. «Даькъала хилда 1 Май — къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча солидарноста ди!» — форд санна латтача наха тIагIолла дIадарж моаршал. «Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти!» — яхаш дек цхьатарра «Ура!» оалаш хьаллаьца дешаш.

Мавзолея трибунагахьа болх пионераш. Коммунистически партен Советски пачхаьалкхени кулгалхошта дIалу цар зизаши цIе банташи.

Цlей дездеш болалу къахьегамхой.

Хоза тоаеннача майдо тIаэц хьаьший. Столица ерригача районашa хьагойт тахан кхолламаш деш бола шоай низ, керда дуне хьалдерий оптимизм.

Пролетарски района колонна хьалха айтта боагIа автозаводцаш. Предприяте къаьстта чIоаггIа уйла тIайохийт производство кхы тIа а Iилма-технически кийчъяра, дунен тIа эггара лакхагIча къахьегама овсарлен боарамга кхачара. Зиловцаша тIехь-тIехьа лакхбу из лоархIаме экономически хьокхам: къахьегама овсарле лакхъяра пхе шера задани ханал хьалха, Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дуза ди хьатIаоттащ кхоачашъергья.

Юкъарча къахьегамах бухсоццаш хьахулараштa хьалхара чIоагIа бехктокхам хеталга массаза а хиннай Советий Мехка болхлой класса дикагIболча викалий оамал. ХIанз къаьстта лоархIаме да вайх хIаране вахара позици цунца белгалйоалаш хулга.

Тахан йиззача бокъонагIа яхьа а йоагIаш массе моттиг кердаяккхара арсенала юкъехьу вай сага фактор. Экономика эргаьккха тоаяра даькъе цун йоккхий таронаш хилара чIоаггIа тешал ду Ленински района къахьегамхой гIулакхаша. Цун предприятешка, организацешка, учреждешка дикка лакхъеннай дисциплинеи организованности. Юххера а хьахиннар: шу хьадоладелча денз къахьегама овсарлеши процент лакхъеннай. Из — цIейна демонстрантий дегаш ураоттадаьча дуккхача дикача итогех цаI.

Столица лаьттана кIалхарча наькъий доазонаш шерду метростроевцаша. Хьинареча, творчески къахьегама эстафета дIаэц царгара эксплуатационникаша. Майдан тIа — массанена а йовзаш, массехк ди даьлча ах бIаь шу дузаргдолаш йолча метро эмблема. Транспаранта тIа даьча йоазох хов вайна цу юкъа сийнача экспрессашца 60 миллион пассажираша никъ баьлга. Укх шера хьалъьяргья «Полянка», «Боровицкая», «Третьяковская», «Пражская» яха станцеш.

Легендарни Красни Пресне колонне — метрополитеновцаш. 1905 шерарча революцен байракха сурт тIадола цIе кIада. Классови къовсам лоаттабеш баррикадаш тIа гIайттача болхлой-дружинникашта карагIдаьнна деналера гIулакх цIаккха а дIадовргдоацаш дахаргда вай дегашка.

Советски мохк кийчлуш ба 1905—1907 шерашкарча Россе хиннача революцен 80 шу дизар торжественни дезде.

Метрополитеновций колонне я цIи хезача «Трехгорка» ткачиха, тIемен къахьегамеи ветеран М. А. Мариненкова. Цо ший къахьегам дIаболабаьб стахановски болам эггара хьалха хьаллаьцачарца.

— Массехк бетта мара юкъагIа яланзар са балха стаж «Трехгорке», — дагалувц ветерана. — МоастагIий Москвана гарга кхаьчача хана халкъа ополчене дIаязъелар со. Сайна могача тайпара фашисташта етташ а хилар. Чов ярах айса болх баьча цехе юха я езаш нийсделар гIулакх. Укхаза къахьегама фронта линн яр ала мегаргда. Аз кулгалдеш хиннача комсомольско-кагирхой бригадах хозахета алацар фронтовой бригада, аьле. Тхох хIаране стахановски хьисапе къахьегаш шин балха зонана гIулакх дора.

Ветерана къамеьла тIатоха деза: цу хана хиннача фронтовой бригаде хьалкхийнаб тахан беррнгача мехка цIи хеза ткачихаш — Д. П. Смирнова, В. А. Погибелева... дика къахьегара йолча традицена тешаме болаш бисаб уж тахан а. Стахановски болама 50 шу дузача шера хьехамчашта уллув ба цар дIадоладаьр хьаллаьцараш. ЦхьоалагIа май дезде кийчлуш предприяте дуккхача участкашка го йиш яр «ТIехдика балха моттиг» яха йоазув тIадола вымпелаш.

— Кхы тайпара хила а йиш йий? — елакъежаш дувц къона ткачихас Данилова Татьянас, — тхоашта ма бой оаха болх.

Мехкю Днепрогэс, Магнитка, социалистически индустре духхьашхара объекташ хьалъеча хана ЦхьоалагIча мая цхьан демонстрацена юкъе бар «Красный Пролетарий» завода болхлой а. Цу хана къахьегама летописа юкъе шоашкара доагIа дакъа а дихьар цар. Кура хьора цар эггара хьалхарча советски токарни станока модель. ХIаьта тахан ноахалаша вIаши деш дола хоамаш санна хеталу укх шерарча ЦхьоалагIча майна столични станокашъераша луш дола рапорт: «1985 шера — 1500 робототехнически комплекс»! яздаьд предприяте къахьегамхоша хьош долча плаката тIа.

— Укх шера, — йоах «Красный Пролетаре» кертерча электроника В. Позняка, — конвейера тIара Iоьынай тIеххьара ручной управлени йола универсальни станок, цун когаметта хIанз хьаю оаха керда хIанзарча хано дIа ма дехара йола электроника тIахьожам лоаттабеш йола станокаш. КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленуме белгалдаьча тайпара дIахо йодача хана сихxача темпашца дегIаухаргда керда техника хьаелга. ХIаьта цу даькъе лоархIаме дош тха отраслега кхоач.

Вай дIахьалхашка хьоча наькъа лостамаш белгалдеча хана парте ког-гIортолга ю халкъа дийнача кхолламах, цун хьаькъалах, талантах, къахьегамах. Къахьегамхой социальни хьинар а дара, цар инициативен низ — чIоаггIа кхоачам болча дика хьагойт цхьоалагIча автокомбината коллектива масало, керда техника Iалашъяра кепа тIа хIама дIадахийта ца дезаш, балхашта механизаци ярга кхаьчача столица йоккхагIа йолча транспортни предприятой цаI.

Укхаза шоай лоархIаме дош аьлар новатораша, духхьал дIадахача цхьан шера кийчъяь хьайир цар эзар совгIа устройстваш, механизмаш, приспособленеш, хIаьта цар къахьегам аттача бакххарал совгIа цун дикал а лакхйир.

ЦхьоалагIча майга кхоачаш дуккхача ший кхыча коллегаша санна А. А. Иснина новаторски совгIа кийчдир — «ЗИЛ» грузовикашта ремонт яра операцешаттача йоаха манипулятор хьайир.

Майдан тIа гуш я «Парижская коммуна» яхача московски кога гIирс беча фабрика эмблема.

Фабрика коллективо дукхаза дIадоладаьд, тIехьагIа дерригача даькъо хьаллийца дола боламаш. Производственникаша, Iилманхошца айхха бувзам лоаттабеш, хадданза резерваш лех, технически прогресса чоалханадешаш къестаду. Ленински Коммунистически субботни хиннача дийнахьа кхоаь бидал дIа а йохийташ хьайир 31 эзар пара хоза товпдикен бола кога гIирс.

1961 шера ЦхьоалагIча мае демонстраце баьхкачана юкъе цхьа саг мара вацар космосера вай лаьттадайна саг. ХIаьта тахан интернациональни йолча Гагарински отряда юкъевоагIа кховзткъе итт гаргга саг. Цун ветерана, космонавташ кийчбеча Центра начальника заместитела А. А. Леонова укх шера кхо юбилей езъю — отряд хьаль 25 шу космосе ше ваха 20 шу, «Союз», — «Аполлон» яха экспериментальни полет еш космосе советскии американскии халкъий викалаш вIашагIкхийттача хана денз итт шу дизар.

Дегаш гIоздаьнна боагIача демонстранташта бIара а хьежаш, А. А. Леонова, шин халкъа космонавташа дIадоладаь из дика гIулакх дIахо дегIадоаладе, космосах машара гIулакха мара пайда эца ца боагIаш хиларах, шоаш орбите даь тохкамаш халкъа боахама тайп-тайпарча доакъой къахьегамхошта чIоагIа накъадоалаш хиларах дийцар. Цу хьакъехьа советски космонавташ дIахорча хана а шоай мул боаккхаш хургба, аьлар цо.

Цlей дезде баьхкарий дегаш айду декача илле...

— Дика илли даим эшаш хиннад сага, хIаьта салтечоа — шолхлеца, — йоах А. В. Александрова цIерагIча Советски Эскара иллеи халхарен академически ансамбла художественни кулгалхочо Социалистически Къахьегама Турпала, СССР халкъа артиста Б. А. Александрова. — ТIема шерашка хьахилар дукха керда иллеш, хIаьта царна юкъе а ший къаьстта моттиг дIалоац «Священная война» яхачо. Из яздаьр ва Александр Александров. Эггара хьалха наха из хезар тIом хьайнача диъалагIча дийнахьа столица Белорусски вокзале. ТIем тIа болхараш а уж накъабоахараш а хиннача, хьайна никх санна, дукха нах гулбеннача цига дийкар из илли, — яхаш, дагалувц генерала а композитора а. Дас ший дирижерски гIажилг ай а нь, ансамбло из дIалекхача зале сатем эттар, тIаккха гими локхаш санна, урагIайттар шига мел хиннар. Цул тIехьагIа салташа дехарца, шIаькха а цIаькха а лакха дийзар из.

Илли доацаш дар цIей дац. Майдан тIа дек довзаш долча «Катюша» дешаш.

— ТIема хьалхарча денаькъа, — йоах цу ханарча ударника А. А. Кузнецова, — тхона хьалххашка декхар оттадир лоацаш хана герза керда тайпа — «Катюша» кийчъяр. Цу заводо вахаш хIара карадерзаде. Цхьа бутт совгIа ха яьлча, цун низ бIайха бахар моастагIчоа. Иштта, толаме кхоачалца «Компрессор» яхача тха заводо машаре хьалхарча пятилеткаш декхараш а индустрен юрта боахамен хIанзаре холодильни оборудовани кийчдир флагман лоархIаш я из.

Ветерана аьннар хьаллаьцар къоначa бригадира Новиков Геннаде:

— Боккъонца хьинар айдаь, творчество гойташ ба са нийсархой кастта хургйолча фестивале дакъа лацара бокъо, яккхар духьа яьржача социалистически яхье. Оаха лаьрхIар хаьддан корта болаши да — дуккхачар лаьрхIад из форум хьаеллача денга из йолча деношка кхоаь бийдали материалаши дIайохийташ болх бар.

Фестивала эмблема гучайоал майдан тIа. Ерригача континента хоза дувхараш дувха кагий нахи мехкарийи хьабоагIаш ба. Патриса Лумумба цIерагIча халкъий доттагIала университета студенташа тайп-тайпарча халкъий меттала хьаяхь къонабарий форума девизацара дешаш: «Империализмана духьала — барт-цхьоагIо! ДоттагIал!» яха дешаш тIадола лозунг.

— Советски столице дездеча таханарча хозача цIейя чулоацам, цхьан дешаца аьлча, «Солидарность» ба, — йоах Сальвадоререча Эстебан Кардинаса. — ХIаьта къонабарий форума девизах керте латтар а из дош да. Лаьттан тайп-тайпарча мIингашка Iоухийташ да цIий, Iазапи къизали лов цхьадолча халкъаша.

Цун бехке я дунен империализм, реакци. Цар методаш тхо, латиноамериканцаш, дика йовзаш да. Укх деношка суверенни йолча Никарагуана кхерами низи тIалоаттабеш чIоагIа чурбаьнна хьувз США Iаьдала керте латтараш, ший халкъа духьала тIом лоаттабу, Сальвадора цIеша хьалйиза йола режим хьаллувц.

Машара, социальни нийсхон, социализма низаш эшалургдолаш дац. Торжественни хьисапе Цlеча майдан тIа гIолла чакхбаьннача москвичаша партеца цхьана, цун хьаькъалерча кулгалца шоаш кхы а чоалханегIа дола кхоллама декхараш кхоачашде, дунен тIа эггара нийсагIа йола порядок — коммунизм котъякххар духьа юкъекхухьаш дакъа алсамдаккха ловш хилар хьагойтар.

Духха ха йоаккхаргьяш вай Цlеча майданаца къаьста. Цlей ЦхьоалагIча мая Сийлахь-бокхачу Даймехкан Коталон Денга.

Цlеча майдан тIара репортаж яьраш ТАСС специальни корреспонденташ

Л. ЕРМАКОВА,
А. БЕЛИКОВ,
М. БОРОДЫНЯ,
Ю. БУРЯК,
В. КУЛИКОВ,
В. ПЕТРУНЯ.

Москва тахан.

ТАСС фотохроника.

ЦIЕЙ ДЕЗДЕШ Я НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕ

ЦхьоалагIча майна хетаяь Грозне хинна къахьегамхой демонстраци

Берригача мехкаца цхьана ЦхьоалагIча майна накъаенай Нохч-ГIалгIай республика столица город Грозный а. БIаьстан, къахьегама, машара цIей вай лаьтта денад цхьайтталагIча пятилетка тIеххьарча шера даьхача толамий рапорташ а дахьаш.

Таханарча гIоазача Iуйрийна цIеча байракхашца, транспаранташца, бIаьстан зизашца сийрдаьнна я Грозне улицаш, майдаш.

Дегаш гIоздаьнна белабенна ба демонстраце арабаьнна нах. Царна юкъе а ба цхьайтталагIча пятилетка заданеш кхоачаш а тIехкхоачаш а яьраш.

Хоза кийчъяь я города центральни майда. Хьалъеш латтача обкома кердача здане тIа доалл В. И. Ленина портрет. Массанахьа — цIе байракхаш, плакаташ, парте а правительства а кулгалхой портреташ, зизаш, «Сийле хийла советски халкъа — коммунизм хьалъечун!» яхеи кхыдолеи тIахьехамаш.

Гаргахкоачаш латт цIей хьаделла деза торжественни минута.

Iуйрийна итт сахьат доал. Ек Советски Союза Гимн. Майдан тIа бовл оркестро лекхача маршаца гIа нийсбеш боагIа Грозненски гарнизона бIухой. Царна тIехьа чакхйоал революце, тIема, къахьегама ветеранех, социалистически яхье хьалхале лелаерех латташ йола байракхаш яхьарий колонна.

Мехка а доазол арахьа а цIи хеза бовзаш ба Нохч-ГIалгIайчен спортсменаш. Шо-шоай обществай байракхаш а яхьаш, майдан тIа бовл динамовцаш, спартаковцаш, «Трудовые резервы», «Урожай», «Буревестник», «Локомотив» яхача обществай спортсменаш. Байракх а яхьаш, колоннана хьалха воагIа СССР спорта мастер, ший лоIамагIа кIалтохаргах латара дунен экс-чемпион Орцуев Хьасан.

Еррига майда сийрдайоал сийна а кIай а форма тIаювха оркестр хьалха а яьккха йоагIа республика профтехобразоване училищай колонна гучаяьлча. Массехк эзар совгIча сагах латташ йолча вай болхлой класса кхоаненга моаршал лу трибуна тIара. «Ура!» — аьле жоп луш хьаллоац профтехобразоване дешархоша шоашка кхайкадаь моаршал. Училищашта юкъе ба хургбола мехкдаьттахой, гIишлошъераш, связисташ, пищевикаш, кхыбараш.

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

СОВГIАТ ДIАДАЛАР

Цароев Дуде Iаддал республике вовзаш ва Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа хьинаре дакъа лаьца бIухо санна. Партизански даькъа разведчикий отряда начальник хинна из белгалваькхкав Цlеча Байракха, Цlеча Седкъа, кхыйола орденаши медалаши луш.

Укх деношка город Назране из вахача фусаме хилар КПСС обкома бюро член, Нохч-ГIалгIай АССР Пачхаьалкхен кхерамзлен комитета председатель В. И. Белозеров, парте Наьсарен райкома хьалхара секретарь А. А. Мякиев. Цар дег тIара даькъала а вийца цунна дIаелар Даймехка тIема I степена орден, тIема ветеран могаш-маьрша волаш дуккхача хана вахаш хилар ловш ловца баьккхар.

Тlаккха къамаьл даьча I. Д. Цароева баркал аьлар партенеи правительстванеи шоай тIема ханарча гIулакхий, таханарча вахара иштта лакха мах беш хиларах.

А. БЕКОВ.

ЦIЕЙ ДЕЗДЕШ Я НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕ

(Иистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Деша баггIаше а хургболча къонача болхлошa къахьег шоаш практика чакхйоахача предприятешка, хьинаре дакъа лоац технически кхоллама тайп-тайпарча выставнашка, кхьйолча мероприятешка.

Грозне кховзткъеи цаI школе дешаш болча шовзткъеи дийтта эзар дешархочун викалаш юкъе бола школьникий колонна майдан тIа хьалтIайоаллаше, трибуна тIа латтача республика кулгалхошта, производстве хьалхалаттараштa зизаш лу эгтара зIамагIа долча бераша. «Моаршал да халкъа образоване болхлошка!» дек микрофона чура. ГIадбаха тIаьц из кхайкам города хьехархоша, дешархоша. «Даьнъала хилда ЦхьоалагIа май!», «Машар хилба дунен тIарча бераштa!» яхеи кхыйолеи лозунгаш яхьаш, зизаш, байракхилгаш лестаеш трибуна йисте гIолла чакхбоал Ленински района школай дешархой. Царна тIехьа йоагIа Старопромысловски, Заводской, Октябрьски районий школаш.

Майдан тIа йоалл Октябрьски района къахьегамхой колонна. КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенеша политически а къахьегама а хьинар айдаь уж, бахка ма боаггIара накъабаьхкаб дунен халкъашта юкъерча дезача цIейна. Грознерча районашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах цIейна хетаьйча города къахьегамхой демонстраце колоннана керте отта бокъо яьккхай цар. Укх шера цхьоалагIча квартале хьалхара моттиг яккхарах района еннай парте горкома, горисполкома, ВЛКСМ горкома карара кара тела ЦIе байракх.

Къахьегамхой демонстраце керте отта бокъо царна яла а йоагIаш енна хилар къаьгга хьахьокх цхьайтталагIча пятилетка диълагIча шера цар даьхача къахьегама толамаша а. Кхоачам ба аьнна хет, дIадахача шера планал совгIа 23 миллион сом совгIа мах бола продукци цар хьаяь хилар дагадехача.

Дег тIара доагIача дIайхача дешашца трибуна тIа латтараша моаршал а хетташ майдан тIа кхоач «Промавтоматика» яхача Iилман-производственни объединене коллектив. Партеи правительстваи кулгалхой портреташ, цIе байракхаш, зизаш дахьаш хоза кийчъенна йоагIа цун колонна. Дунен халкъашта юкъерча цIейя сийна пюаш тIанийца декхараш толаме кхоачашдарах дегаш гIоздаьнна болаш, белаш трибуна хьалхашка гIолла чакхбоал цун болхлой. «ХIара балха дийнахьа хьадер дукхагIа хилийта» яхача девизагIа яьржача социалистически яхье районе гIолла хьалхе лелаерех цаI я из коллектив. Къаьстта а хьинаре къахьийгад цун цхьайолча бригадаша дукха ха йоацаш хинна коммунистически субботник долча дийнахьа. Царех я Ю. Степанова кулгалду токарий бригада. Дика толамаш доах опытни завода болхлоша бригадни хьисапе къахьегарах шерра пайда эцар бахьан долаш.

Трибуна тIа латтараша хеттача моаршала «Ура!» яхаш жоп а луш цIеча байракхилгашца, лозунгашца, транспаранташца ега йолаш Iочакхйоал электромеханически завода, машиннаькъа отделене коллектив. Доккхий толамаш даха вIаштIехьдаьнад Октябрьски района машиннаькъахой пятилетка тIеххьарча шера хьалхарча квартале. Къахьегама дикагIча методех пайда а эцаш, дезача поездашца нормаел совгIа 355 эзар тонн халкъа боахама эша мовхьаш дIаюха дихьад цар.

БIаьстан цIейна гIадбаха, иллеш доахаш боагIа дукхача коллективаи болхлой. Укхаза ба Нохч-ГIалгIайчен химзавода, кога гIирса фабрика бараш.

КIезига бац Октябрьски районе кагирхой. Цудухьа, дог хьоасташ, шоай ираз дола вахар хестадеш йоагIа кагирхой колонна. Даьй традицешта шоаш тешаме хилар дика къахьегарца хьагойт цар. Царна даим а хьехам бала, гIо де дика хьехамчаш ба районерча тайп-тайпарча предприятешка. Царех ба кагирхой хьехамчаш, йоккха вахара а къахьегама а опыт йола локомотивни депо бригадир В. Шатиев, «Дружба» яхача фабрика директор Х.-М. Котиков, горэлектросета бригадир В. Кузнецова, «Гроэтрубопроводстрой» треста СМУ-1 штукатур-маляр Р. Олигова, кхыбараш. Цар кхебеча къонача болхлоша республикерча берригача къахьегамхоша санна хьинаре дакъа лоац республика экономически оагIорахьара дегIакхувлача, къонача тIехьенна коммунистически хьисапе шоаш а кхетам лу.

Цхьаннена тIехьа вожаш болаш майдан тIа гIолла чакхбувл гIишлонхой, лораш, маькхашъераш, кхыбараш. ХIаьта, берригаш а уж гаргаозаш, кхотабеш ба къахьегамцара, машарцара массар а цхьатарра бола безам.

Городерча къахьегамхошта юкъе яьржача социалистически яхье дика толамаш а доахаш, тIанийца декхараш толаме кхоачашдарах демонстраце колоннашта юкъе шоллагIа баха бокъо яьккхарех ба Ленински района къахьегамхой. Хьалхарча мугIарашка боагIа производстве хьалхле лелаераш, цар хьинаререча къахьегамо таро хилийтай тахан укхаза луча рапорта толамашка кхача. Укх шера хьалхарча квартале продукци маьхала яккхара план 102,6 процент яьй.

Гучайоалл района коллективашта юкъе хьалхле лелаеш йолча «Автоспецоборудование» завода къахьегамхой колонна. Продукци маьхала яккхара биъ бетта план 22 апреле яьй цу коллективо, хIаьта из бутт чакхбоалаш яьй къахьегама овсарле лакхъяра пхе шера план а. ХIанз болхлой къахьегаш ба КПСС XXVII съезда баха ма боаггIара накъа баха дагахьа шерра социалистически яхь а йоаржаяь. Цудухьа дика толамаш доах Федоренко, Гросс, Кравец керте латтача бригадаша. Хьинаре къахьегача завода коллективо «Коталон 40 шу дизара — хьинареча къахьегама 40 кIира» яхача социалистически яхье толаш а хулаш яьккхай КПСС Ленински райкома, райисполкома, комсомола райкома карара кара тела ЦIе байракх.

«Машар!», «Ираз!», «Май!» яха а кхыдола а лозунгаш дахьаш боагIа районе гIолла делаьчa яхье шоллагIа моттиг яьккха «Грознефтегеофизика» треста болхлой.

Майдан тIа йоалл республике къаьнагIчарех йолча «Красный молот» завода къахьегамхой коллектив. Из бокъонца болча къахьегамхой класса пхьоале а хинна дIаэттай. Вайна дика йовзаш я цига кхийна республике цIи хеза йола электросварщица С. Умалатова, дикача гIулакхий инициатор а, социалистически яхье хьалхалатташ а хьавоагIа завода токарь Захаров, кхыбараш. Тахан хоза цIей дезде арабаьннаб уж а.

Трибуна хьалхашка гIолла гIозбаьнна болаш, цIе байракхилгаш лестаеш Iочакхбоал швейникаш, Малхбузен электросетий, «Металлист» завода болхлой. Производственни коллективашта юкъе ба новкъосташа сий деш, царгара масал эцаш, царца нийслуш бола нах. Царех ба «Автоспецоборудование» заводера токараш Шавхалов, Чернобаев, ГПОПАТ водитель Арсамаков, «Чечингшвейбыта» портной Эсмурзиева, гормолкомбината болхло Шмелева, И. Заболотне цIерагIча типографе переплетчик Кубко, кхы а дукхабараш.

Ленински районе йоккха я интеллигенце отряд, укхаза я республика дукхагIйола вузаш, техникумаш. Берригача къахьегамхоша санна цар а хьинаре дакъа лоац вай республика экономически социальни дегIакхувлаш. БIаьш гIишлонхой, мехкдаьттахой кхебаьб М. Д. Миллионщикова цIерагIча мехкдаьтта институто, юрташка къахьега, кхувшйоагIача тIехьеи коммунистически кхетам бала дагахьа болх хIара шера Л. Н. Толстой цIерагIа Нохч-ГIалгIай нанчахьалкхен университет чакхъяьккхараш.

Халкъа шоай говзал, опыт дIалуш хьабоагIа дукха интеллигенташ ба тахан демонстраце арабаьнараштa юкъе. Курал а еш цIи яккха мегаргья НГIАССР заслуженни лора, № 3 йолча поликлиника болх беча З. Исаевай, РСФСР халкъа артисткай Н. Хаджиевай, республика комсомола преме лауреата, артиста И. Бекова, кхычар.

Шерра гIи боахаш, ираза вахар хестадеш болх революце баьччан В. И. Ленина цIи лелаеча района къахьегамхой.

«Первомайски моаршал да Старопромысловски района къахьегамхошка!» яха дешаш дек майдан тIа. Трибуна хьалхашка кхоач республике эгтара къаьнагIа йолча мехкдаьтта района колонна. Старопромысловцаша боча лелаю революционни, тIема, къахьегама традицеш, хIара дийнахьа шоай низи хьинари кходац уж кхы а йIаьхегIа яра.

Шоаш Ленина, Коммунистически парте гIулакха тешаме хилар геттара дика хьахьекхар района къахьегамхоша В. И. Ленин ваь 115 шу дизара хетадаь Ерригсоюзни коммунистически субботник долча дийнахьа. «Цlеча шоаттдийнахьа» 802 эзар сома продукци, цу даькъе 7 эзар сома наха хоаттaш дола товараш арахеца вIаштIехьдаьлар района.

Къахьегама совгIаташца накъабаьхкаб старопромысловцаш ЦхьоалагIча майна — дунен халкъашта юкъерча къахьегамхой барт-цхьоагIон цIейна. КПСС XXVI-ча съезда, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачашъяра тIагIертта къовсам лоаттабаьча цар дика кхоачашйир 1985 шера хьалхарча квартала шоай планаш. Толам баккха новкъостал дир «Сийлахьйоккха Котало яьккха 40 шу дизара — хьинареча къахьегама 40 кIира», «ХIара балха дийнахьа хьадер дукхагIеи дикагIеи хилийтара», «1985 шерара а ерригача пятилетка а планаш ханал хьалха кхоачашъяра» яхача девизах шерра социалистически яхь йоаржаяра. Района промышленни предприятеша хьа а яь планал совгIа паччахьалкхенга ехкай 1010 эзар сома продукци, 13 эзар тонн мехкдаьтта даьккхад планал совгIа.

Демонстраце баьхкача района къахьегамхой колоннана хьалха боагIа социалистически яхье котбаьннараш. Царна юкъе ба хIанзле цхьайтталагIча пятилетка заданеш кхоачашъяь баьнараш.

Майда тIа боал Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене аппарата, цун подразделеней в и к а л а ш. Шер-шера доккхагIа толамаш доахаш хьабоагIа цу объединене къахьегамхой. Иштта, царна хоза кхаъ а хулаш хIама хилар 1984 шера вай мехка промышленни предприятешта юкъе лелаяьча Ерригсоюзни социалистически яхье котъяьннарг а лаьрхIа, «Грознефть» объединенена КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советон карара кара тела ЦIе байракх ялар. Шеко яц цар пятилетка тIеххьарча шера заданеш а толаме кхоачаш а янь, КПСС XXVII съезда баха ма боаггIара накъагIоргхиларах. Социалистически яхье хьалха латташ хьабоагIа «Старогрознефть» НГДУ, Старогрозненски бурув деттарий балхий управлене мехкдаьттахой. Старогрозненски бурув деттарий балхий управлене колонна хьалха йоагIача машина тIа даь йоазув да: «Графикал хьалхадувлаш 900 метр бурув техад — из да Даьхенна оаха кийчдаь совгIат». Цу толамах къаьстта доккха дакъа доалл И. Шуликина кулгалдеча бригада коллектива. Цудухьа дегаш гIоздаьнна, белабенна болеш майда тIа боал цу бригада болхлой.

Дукха къахьегама коталонаш шоай чоте йолаш я «Грознефтегаз» НГУ, «Октябрьнефть» НГДУ, Октябрьски УБР, Грозненски УБР коллективаш. Цар балха тIа чIоагIлуш йоагIа «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яха девиз.

ЦаI шоллагIчоа тIехьа йолаш трибунана хьалхашка гIолла тIехъювл Ташкалински, Октябрьски, Старогрозненски УТТ, «СевКавНИПИнефть» коллективаш. Цу предприятей, организацей общественни организацешеи администрацешеи хьинаре къовсам лоаттабу болх леррттIа, хьаькъалца вIаштIехьбаккхара, къахьегамеи производственнии дисциплина чIоагIъяра, шийна, тIадиллача гIулакха хьалхара хIаране бехктохкам айбара, Iилманеи техниканеи карагIдаьннар махулла сихагIа производствана юкъехаxьара тIехьа.

ЦхьайтталагIча пятилетка шерашка дукха гIишлош хьалъю районе. ХIаьта массаза а дикагIчарна юкъе цIи йоаккх «Грозтрубопроводстрой» треста коллектива. Цу треста чуйоагIа болгарски гIишлошъерий группа. Массане а теркам тIаозаш, хозача халхарашца, иллешца уж майдан тIа баьлча микрофона чура хьахоз: «ЧIоагI а лулда, даим даха а дахалда советско-болгарски доттагIал» яха дешаш.

Шерра гIа боахаш майдан тIа боал Заводской района къахьегамхой. Царна хьалха боагIаш бола союзни республикай ЦIе байракхаш яхьаш бараш т р и б у н а хьалхашка кхоач. Цу тIа латтараша 1-гIа Майца уж даькъала а бувцаш, дIайха моаршал хетт царга.

Массала санна района къахьегамхошта хьалха йоагIа «Грознефтеоргсинтеза» производственни объединене къахьегамхой колонна. Царна юкъе хьалхарчарца я укх пятилетка планаш хIанззе а кхоачашъяь, шийтталагIча пятилетка чотагIа къахьегаш йола «Грознефтехимстрой» треста чуйоагIа № 3 йола специализированни ремонтно-гIишлон управлене коллективаш. «Машар!» «Май» «Ираз» «Сийле хийла КПСС» яха а кхыдола а лозунгаш, плакаташ, транспаранташ дахьаш боагIа СССР-50 шу дизара цIерагIча Грозненски химзавода болхлой. Шоашта карагIдаьннача гIозбаьха боагIа мехкдаьтта чакхдоахараши химикаши. Иштта дикача къахьегама совгIаташца дезду I Май цу заводерча болхлоша производства маякаш болча Т-49 установка воккхагIволча оператора А. Матниюка, аппаратчикаша В. Тилющенкос, Р. Нанаева, В. Миргородскаяс, Ленина цIерагIча ГНПЗ ЭЛОУ-АВТ яхача установка воккхагIволча оператора А. Бандилета.

Химикий колоннашка гуш да къаьст-къаьсттача бригадаша ЦхьоалагIча майна кийчдаь дола совгIаташ гойташ дахьа рапорташ. СССР 50 шу дизара цIерагIча химзавода новкъоста В. Кошубас кулгалдеча бригада 24 апрелей В. Севрюков керте латтача участко 26-ча апрелей укх шера биъ бетта план кхоачашъярах рапорташ дахь.

«Дерригача дунен тIа машар хилба», «Сийле хийла социалистически яхье хьалхалаттарий» яхача дешашца трибуна тIа латтараша хеттача моаршала «Ура!» аьнна жоп телаш, цIеча байракхилгашца, транспаранташца, лозунгашца ега йолаш трибуна хьалхашка гIолла чакхъювл укх шера цхьоалагIча квартала итогех района карара кара тела ЦIе байракхаш яьхача кондитерски фабрика, ГМУС чуйоагIа № 7 йолча треста, ПАП-2, «ГрозНИИ» къахьегамхой колоннаш.

«Май», «Машар», «Къахьегам», «Вошал» — цу тайпара дешаш даим дек бIаьстан цIей дезде баьхкачар дегашка, къамаьлашка, уйлашка.

ЦIеча байракхаша, лозунгаша, хозача дувхаро сийрдаяьха майдан тIа гIолла чакхйоал радиотехнически биохимически заводий, Грозненски ремонтно-механически предприяте, № 1 йола гIишлон материалаш еча комбината, РЭЦ «Грозэнерго» яхача объединене, кхыча предприятей колоннаш.

Иъ орден лелаеча республика столице Грозне хиннача къахьегамхой демонстраце къаьгга хьахьекхар партенеи советски халкъаи юкъера йохаргйоаца цхьоагIо, парте планаш кхоачашъяра къахьегамхоша деррига шоай хьинар тIадерзадаьлга, В. И. Ленина васкеташта мутIахьа болга.

* * *

Демонстраце чакхъяьлча театрашка, культура дворецашка, кинотеатрашка сакъердаш хилар городера къахьегамхой.

Б. АБАДИЕВ,
С. АРЧАКОВ,
Х. ШАДИЕВ.
Р. АУШЕВЕИ
И. ПЛИЕВЕИ сурташ.

Республика районашка

Назрань

Iуйрийна денз Назране районерча массе а йолча юрташкара хьаухаш бар дунен халкъашта юкъера къахьегамхой цIей — ЦхьоалагIа май дезде боагIаш бола нах. Дика кийчбенна, цIе байракхаш, транспаранташ, лозунгаш, рапорташ, партеи правительстваи кулгалхой портреташ дахьаш баьхка района къахьегамхой гуллуш бар ЦхьоалагIча майна хетаьча митинге.

Къаьстта белгала да из цIей укх шера, хIана аьлча, цхьа кIира совгIа ха яьлча дездергда Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо йоккха Котало яьккха 40 шу дизара дй, иштта укх шера дездергда стахановски болама ах бIаь шу дизар, КПСС ЦК апрельски Пленуме тIанийцар КПСС XXVII съезд гулъяра бола соцам. Цу дерригача дезача деношта сийленца шоай хьинари низи кхо ца беш къахьегаш хиннараш, дог гIоздоахача толамашца накъабаьхкаб таханарча денна. Ше къамаьл деш цунах лаьца дийцар КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара А. А. Мякиева.

ЦхьоалагIча майна хетаь района къахьегамхой демонстраци дIайолаелар Iуйрийна итт сахьат доалача хана. Из хьаелл района байракхаш яхьаш боагIараша, царна тIехьа ба партеи, тIемеи, къахьегамеи ветеранаш.

Дегаш гIоздаьнна болаш, иллеш доахаш, цIеча байракхилгашца, плакаташца, лозунгашца ега йола школьникий колонна яр ЦхьоалагIа май дездеш.

Къахьегамхой коллективашта хьалха йоагIа районерча промышленни, транспортни, гIишлон, кхыча организацешта юкъе Мая сийна яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхача РСУ коллектив. Цунна тIехьа дезача денна шоаш кийчдаьча толамех дола рапорташ гойташ, хьамсарча партеи правительстваи кулгалхой портреташ дахьаш боагIа маькх еча завода, мехлесхоза, райпо, Нефтебаза, трикотажни фабрика, мельзавода, Г. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода, кхыча организацей болхлой, культурнии унахцIенони болхлой колонна.

Шали

Кхайсса догIа делхе а, чIоагIа дегаш гIоздаьнна болаш бIаьстан цIей дезде Шаьла гулбелар района къахьегамхой. Локхаш оркестр а йолаш безаме тIаьц уж районни центре. Iуйрийна итт сахьат даьлча къахьегамхой митинге ЦхьоалагIча майна накъабоагIаш даьхача толамех лаьца къамаьл дир парте Шалински райкома хьалхарча секретара Н. И. Айдинова.

Дезача денна хетальча къахьегамхой колоннана хьалха боагIа района ЦIе байракхаш яхьаш бараш, парте, тIема, къахьегама ветеранаш, царна тIехьа боагIа говра баьреш. Иштта хоза кийчъенна района майде гIолла чакхйоал профтехучилищай, дешархой, школьникий колоннаш.

Дезача денна хетадаь дола рапорташ дахьаш йоагIа къахьегама коллективаш. Царна хьалха я социалистически яхье хьалхара моттиг яьккха йола дулха комбината, «Аргунводпром» объединене коллективаш. Къаьстта чIоагIа дегаш гIоздаьнна болаш дездир ЦхьоалагIа май ПМК-5 Таращенко Эллас кулгалдеча гIишлонхой бригадо. Пхе шера план ханал дукха хьалха кхоачаш а янь, В. И. Ленин ваь 115 шу дузача дийнахьа денз тIайоагIача пятилетка чотагIа къахьегаш я из.

Дегаш гIоздаьнна болаш, халхараш деш, иллеш доахаш районни центре гIолла чакхбоал кхыча промышленни предприятей, транспорта, гIишлон организацей, торговле, Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхача Шалински райпо, культура учрежденей болхлой.

Малгобек

Къаьстта хоза я тахан город Малгобек. ДIа мел хьежача массанахьа а гуш да хьалтеха доахка плакаташ, лозунгаш цIе байракхаш, зиза теха, гIа даьккха латт гаьнаш. Цу хознено, таханарча дезача дено дегаш хьесташ, города центре вIашагIкхийттабар района къахьегамхой.

Iуйрийна итт сахьат доаллаш бIаьстан цIейна хетаь демонстраци дIайолаю района байракхаш яхьаш боагIараша. Царна тIехьа бIубенна гIа боахаш боагIа къахьегама, тIема, парте ветеранаш. Цар деза цIей даькъала дувц трибуне латтараша.

Дикен тIехдикен дешарах школьникий колоннана хьалха баха бокъо яьккхай ткъоалагIча, кхоалагIча, номер 18 йолча школай дешархоша. Царна тIехьа йоагIа зизашца, цIеча байракхилгашца ега йола медицински культурни учрежденей болхлой колонна.

Къахьегама коллективашта хьалха йоагIа 1 Мая сийна яьржача яхье башха-дика толамаш а даьха, хьалхара моттиг яьккха йола Вознесеновски газобензинови завода, «Кавказ» яхача совхоза, Ачалукски минеральни хиш деча завода коллективаш.

Дезача денна шоаш кийчдаь совгIаташ гойташ дола рапорташ дахьаш города центре гIолла чакхйоал Горьке цIерагIча совхоза, «Малгобекнефть» НГДУ, «Грознефтегаз» НГУ кхоалагIча газови цеха, бурувдеттарий, быткомбината, АТП, РСУ коллективаш, кхыяраш.

Ачхой-Мартан

Республикерча цхьайолча районашка санна доацаш, догIа а ца делхаш хоза ха яр ЦхьоалагIча мае Ачхой-Мартане. Цхьа барт-цхьоагIо йолаш районни центре вIашагIкхийтар берригa къахьегамхой, дешархой, гIулакхера нах. ЦхьоалагIча майна хетаь йола митинг хьайийллар райисполкома председатела А. Х. Макаева. Дезача денна накъабоагIаш района къахьегамхоша даьхача толамех, КПСС XXVII съезда сийленца накъабахара хьалхашка латтача декхарех лаьца къамаьл дир цига КПСС Ачхой-Мартановски райкома хьалхарча секретара Р. А. Базгиева.

БIаьстан цIейна, Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара сийленца накъабахара лоаттабаьча къовсаме шоашта карагIдийннарех лаьца цIейна хетаьча митинге къамаьлаш дир «Лермонтовский» совхоза директора Ш. С. Умарова, «Урожайный» яхача совхоза бригадира С. Хуркаевас, къахьегамеи тIемеи ветерана Л. В. Анисимовас, кхычар.

ЦхьоалагIча майна хетаь митинг чакхъяьнначул тIехьагIа, цига дакъа лоацаш хиннараш районни культура ЦIагIа оттадаьча концертага хьожаш хилар. Парте райкома хьалхарча майде спортивни яхьашка дакъа лоацаш хилар кагирхой.

* * *

Иштта ЦхьоалагIа май дездир республика ерригача кхыча районашка а.

КПСС XXVII съезда накъадолхаш

ХЬАЛХАЛАТТАРАШЦА НИЙСЛЕ!

ХIанз кхоачамбаь Iе йиш яц цхьа моллагIча тайпара гIулакх кхоачашдарах, хIаьта цкъаза-м из а карагIдоалаш мича хул. ТIа-тIа лоархIам айлу компетентность, кердачоа тIакхувш, инициатива йолаш хилара, бIубенна шийна бехктокхам хьатIаэца кийча хилара; декхар хьалхашка оттаде ховши из чакхдаккха могаши хилара, боахам лелабечара цун политически маIан ший теркама кIалара ца доалийташ хилара. ХIаьта цунна тIатоха безам ба: болх дикагIа бе Iомавала ловш хилар.

(КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума материалашцара).

Оаха хоам баь ма хиллара, 29 апреле, КПСС Нохч-ГIалгIай обкоме вIашагIкхийттар парте обкома бюро членаш республика промышленностеи юрта боахамеи хьалхалаттаращца, йоваторащца. Укх шереи бIарччача пятилеткан планаш толаме кхоачаш а еш, парте аргIанарча XXVII съезда сийленца накъадахара КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенеша хьалхашка оттадаь декхараш дийцар цига.

ВIашагIкхетар хьа а деллаш, КПСС обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева аьлар, КПСС ЦК апрельски Пленума решенеш республика къахьегамхоша чIоагIа дегаш гIоздаьнна болаш тIа а ийца, чIоагIа къоабалбеш хьаллаьцаб балха стили методаши дIахо эргаяьха тоаяра, боахамеи культураи ерригача участкашка гIулакхаш чIоагIдара, организованности порядоки хилийтара бола парте никъ.

Хьалхалаттаращцеи производства новаторащцеи вIашагIкхийттад карагIдаьнначун кIоаргга уйла а яь, кхоачамбоацарий анализ яра, болх тоа а беш, промышленности, юрта боахаме керда толамаш а доахаш, КПСС XXVII съезда сийленца накъадахара де мел дезар дара.

Парте ЦК апрельски Пленуме цIаькха а бакъъяьй КПСС XXVI съездеи цул тIехьагIа хиннача ЦК Пленумийн стратегически курса преемственность. «Ленина хьисапах, преемственность я, аьннад Пленуме, тIагIертта дIахьалхашкахьа ахар, гуча а йоахаш, керда проблемаш къестаяр, дегIаахара новкърле еш мел дар дIадаккхар».

Хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара мел эшар долаш да вай, аьлар В. К. Фотеева: ииз бола экономика, квалифицированни кадраш. КПСС ЦК тIахьех къахьегамхой Iилман - технически прогресс елга ма могга сихдара, дIахо а къахьегама овсарле лакхъяра, продукци дикагIа хилийтара, материально - технически ресурсаш кхоояра.

Оалаш ма хиллара, сага факторах пайда эцар боккха лоархIам болаш да. Къахьегама дисциплинеи организованности лакха йолча хьахулаш дар дукхагIеи пайданегIеи да. Е кхыча бесса, бебашха а ца хеташ болх беча толам боаккхаргбац.

Гулбеннаращца дага а боалаш. КПСС обкома бюро членаша лаьрхIад, яхаш дувц В. К. Фотеева, заводашкара, гIишлошкара, колхозашкареи совхозашкареи, боахамий гIулакхий хьакъехьа шоана фу хет ха, йолаш йола таронаши кхоачамаши цхьана гучадаха, долаш дола кхоачамбоацараш дIа а доахаш, дIахо дIахьалхашкахьа ахара де дезарий уйла е.

Республика халкъа боахам дегIаахувлара долча лоархIамеча дешашта гIулакхашца чIоагIа терко а яр — из да вIашагIкхетара маIан. Цун доакъошхоша, карагIдийннараш белгал а доахаш, йицялийтанзар къоастаянза йола проблемаш, производстве массе а йолча сферашка хоадамболлаш дола толамаш дахара йола резерваш гуча а йоахаш, юкъекхахьа езилгах дийцар, хIана аьлча, Iан бетташ во хаоттам болаш хиларах ца деш дисараш юхаметтаоттаде деза. Советски Союза Коммунистически парте XXVII съезда сийленца накъа а долхаш, толаме кхоачашъе еза 1985 шереи ерригача цхьайтталагIча пятилеткан заданеш.

Йолаш йолча мощностех биззагIа пайда ийбар, хIанзара техника ма могга сихагIа производствана юкъекхувлар, массе а йолча звеньяшкара дисциплинеи бехктокхами чIоагIбар, къахьегам вIаштIехьбаккхара йолча прогрессивни формашка довлар, боахама механизм эргаяьккха тоаяр — керттера резерваш уж хилар белгалдаьхар цар.

Нохч - ГIалгIайчен экономике керттерчарех лоархIаш да промышленноста мехкдаьтта доахеи мехкдаьтта чакхдоахеи доакъош. ДегIаахара даькъе бIаьха никъ хьабенаб цар, тахан, мехкдаьтта доахача дукхагIйолча моттигашка тIеххьара эксплуатаци еча хана, хьалхашна эттад кердеи чоалханеи декхараш.

ХIанз укх сахьате «Грознефть» производственни объединене коллективо чIоагIагIа йоакхо е езаш гIулакх да «Iаьржа дошув» дий хьожаш техка яьнна моттигаш йола запасаш дукхагIа хилийтар, — аьлар Горячеводски УБР бурувдеттачо В. В. Яндарова. — Цу даькъера керттера ииз тIалатт бурувдеттарашта. Бийдал лохаш тIа-тIа кIоаргагIа бурув детт оаха. Кхоачамбоалаш да юкъера лаьрхIача хIара скважина йоаккхача 5500 метр кIоарга бурув тох аьлча. Укх тIеххьарча 15—20 шера вай бурув деттача технике хо а луш хIама хувцаденна хIама ца хилар теркалдича из бехктокхамеи чоалханеи болх ба. Отрасль кердача техникаца Iалашъяра бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета соцам чIоагIа раьза хинна тIайийцар оаха.

Цу лоархIамеча гIулакха тIехьара ший декхар кхоачашде гIерт Горячеводски УБР коллектив. «Миннефтепром» бурув тохача эггара хьалха управлени яраи процесс вIаштIехьъяккхараи йола автоматизированни система юкъейоалаяра йола базови предприяти а я тха яр. ХьалхагIе а даьча лоархIамех, АСУ духхьал хьалхара аргIа караерзаяро вIаштIехьдоалийтаргда къахьегама овсарле 1,5 процент лакхъе, шера 250 эзар сом кходе.

Цхьабакъда, автоматизаце луш бола пайда кхы а боккхагIа хила йиш яр, нагахьа санна, тха болх юхатетташ дола цхьадола гIулакхаш ца нийслоре. Бурувдеттарашта эш чIоагIа, лакха овсарле йолаш породаш йохаеш йола инструмент. Вай Iилманхошеи проектировщикашеи из дарга дукхача шерашка хьежаш да тхо. Лоабата маркхал кийчбара эшаш я дозаторни устройстваш, цар вIаштIехьдоалийтаргда эшаш йола свойстваш цун хилийта а йовш йола химреагенташ кIезигъе а. Бурильни турбаш дикагIа хилийтара тIехьа лоаттабу тIахьожам чIоагIбе беза.

Тхо тешаш да, уж халонаш эшаергхиларах, цхьабакъда, ма могга сихагIа де деза из. ХIаьта, бурувдеттараша юхьIаьржъергьяц. Масала, тха бригадо чIоагIо яьй «Северо - Брагунская-6» яха буровой Октябра 68 шу дузача денга кхачалехьа хьалъяь яккха е ханал ворхI бутт хьалха.

Кхетачене хиннараша цкъа санна дуккхаза а дийцад балха дикалах. Хьаю хIамаш дикагIа хилийтара. Из тема йийцар ше къамаьл деш «Красный молот» завода токара Ф. А. Цвигуна. Бухсоццаш хьахиначох мах а беш, хIаране къахьегаме лоацача даькъа коэффициентага хьежжа алапи телара йолча методага яьинай бригада.

— ДикагIа къахьега болабеннаб нах. ДIа-юха новкъостал дар цхьанне декхараш вокхо кхоачашде йиш хилар, смежни говзалаш караерзаяр хиланза даргдоаца хIама а хинна дIаэттад, — аьлар къамаьл дечо. — ХIаьта бухсоццаш хьахур, — из, кхыдараш ца лаьрхIача, тха продукци хоадамболлаш дика хилийтар да. Из иштта хилийта а гIерт тхо. МоллагIча цхьан участке тешаме а лакха эксплуатационни характеристика йолаш а изделеш хилийтара къовсам лоаттабарах кхоачамбаь Iе йиш яц.

Заводской производства массе а йолча звеньяшка хила дезаш гIулакх да из. Новкъа да ииз тIа а бахийта хьадеш дар ларттIа болх беш воацача смежнико доадеш хилар. Кондиционни йоаца заготовкаши брак йолаш яраши болат, чон лоаладеча, заготовительни цехаша лоаттаярах, оаха лаьрхIачох, бригадо бетта йоаеш йола ха эзар сага-сахьат да. 30 саг чувоагIача коллективера ворхI станочник болх ца беш хиннача нийсса да из. Уж санна йолча заготовкаех мел хала да дика изделеш хьае!

Нагахьа, дикалах лаьца вай дувца доладенна долаш, ала безам ба са, тха завода эггара кердагIа йолча техниках пайда эцилгеи эксплуатаци елгеи чIоагIа лоха хиларах. Числови программни управлени йола дукха станокаш цар тIа ларттIа болх бе йиш йоацача хьала тIа оттаяьй. ГIалат баьннаб тха хозяйственникаши специалисташи: чоалхане техника хьа а ийца, йоакхо яь яц цу тIа болх бе квалифицированни кадраш кийчъяра. Из цIенхаштта йола урок хила йеза гIаш гIулакх да.

— Тхоай резерваш малагIаш я а хьожаш, эггара хьалхарча даькъе оаха теркалъе езар я сага фактор, — белгалдаьккхар Нохч - ГIалгIай гIишлон управлене СМУ-7 начальника З. М. Имаева.

— Духхьал цу гIулакха терко ю укх тIеххьарча хана гIишлон управлене партийни, профсоюзни организацеша, администраце. Коллективана хьалхашка оттадаь кхоачашде дезарех керттера лоархIам бараш да къахьегам подряда методах вIаштIехьбаккхар, цу методах къахьегаш я тха мел йола бригадаш. Хьалъеча объекташка парткома, профкома викалашца, боахама кулгалхоша болхлой, бригадираш, мастераш вIашагIбеттабаларах боккха пайда боал. Оаха цхьана дага а доалаш дувц гарггача хана хьалхашка латташ дола декхараш, дIабахача бетта даьчун итогаш ю, белгалйоах эггара дикагIа къахьнйга йола бригадаш. Тхоай дешаш а къестаду оаха, хьож, мишта кхоачашдергда тIадена из е кхыдола дехар, хьашташ. Юха вIашагIкхеталехьа фуннагIа даь а уж кхоачашде а хьож.

Барт - цхьоагIо йолаш я коллектив, тешшаме кхоачашъю заданеш. ХIанз В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводе Г-43-107 яха установка хьалъеш я СМУ бригадаш. Оаха лерхI укхаза къахьегача кхыча гIишлон организацей болхлой коллективашца «болхлой эстафета» яхача девизагIа йола социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга тоаде. Цо таро хулийтаргья гIишло хьалъеш болча болхлошта, звеньевойшта, бригадирашта юкъе айхха бувзам хилийта. Цар цхьаннеша шоллагIчаргара хьадехаш хиларо заданеш кхоачашъечара бехктокхам айбу.

Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза хьажкIаш кхееш волча звеньевойс Б. Г. Кодзоева дийцар республика кхашкара хьувкъам лакхбарца дувзаденнача дешаех лаьца. Кхоачамаш дукха да, Б. Г. Кодзоева кулгалдеча механизатораша шер-шера хIара гектара тIа планагIа хила доагIачул шозза-кхоазза дукхагIа хьалкхеду ялат. 1984 шера рекордни хьувкъам баьккхаб: хIара гектара тIара 100 центнер совгIа хьажкIаш яьхай. Из толам баьккхаб звеной члений къахьегама дисциплина дика хиларца, къахьегам подрядах вIаштIехь а баьккха индустриальни технологегIа хьалхеярца.

КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенеш къоабалъеш, звенои коллективо лакха социалистически декхараш тIайийцад. Звенос доа деннад 200 гектар хулача кхай хIара гектара тIара 110 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуъ.

— КПСС XXVII съезда из совгIат лургда оаха, — аьлар звеньевойс.

ХьажкIаш кхееш долча дуккхача боахамашка фуна химически обработка ю. Из лоархIаме агроприем я. Иштта обработка йича шелалахи, лазарехи, зене йолча хIамаехи лораду фу, вIаштIехьдоал хьажкIаш ши кIира хьалха дIае йолае.

ДIахо цо аьлар, цу гIулакха тхона «Сельхозхимия» яхача республикански объединенера новкъостал эш, Iилманхошца бувзам а хила беза. КПСС ЦК вIашагIкхетар долаш совещане дакъа лоацаш хиннараша белгалдаьккхад, юртбоахама техника балхаш деш бараша шоаш тоаеш хилча пайданегIа хилар. Оаха боккъонца хьаллоац из дош. Цо вIаштIехьдоалийтаргда дикагIеи сихагIеи техника тоаяь якъа. Брак яьчаргара доагIар хьадеха а аттагIа хургда.

Оаха, «40 лет Октября» яхача совхоза къахьегамхоша, деррига тхоай низаш тIадерзадергда мехка Кхачан программа кхоачашъеча доагIаш дола сийлен дакъа юкъедахьара, аьлар цо.

Ше къахьегаш йолча комсомольско - кагирхой участка ерригача коллектива цIерагIа къамаьл дир Грозненски производственни швейни объединене хIамаш тегача моториста Т. В. Остапука:

— Со укх кхетаче я кийчлуш йолча хана, са нешаша дехар дир сога, тIагIертта къа а хьегаш, пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъе шоаш уйла йолаш болга дIахайта, аьнна.

Мичара хьадоагIаш да иштта дог тийша хилар? ХIаьта, оаха цкъа санна дуккхаза а тийхкад гIулакхаща, хьийжад тхоай низашка. Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха 40 шу дизара хIанз чакхъяьннача хьинаре 39 кIиран вахте тха комсомольско - кагирхойчо 14-зза котало яьккхай, хьаьта бийбетта план кхоачашъяьй 26 апреле.

Къахьегам бригадни хьисапе вIаштIехьа а баьккха дола тхо мичча хана а кийча да цаI шоллагIчоа новкъостал де, «Товараштa — комсомольски тешам!» яхача девизагIа къахьегарах доах оаха толамаш.

Бакъда, хIамаш тегараша доахаш дола толамаш кхы а дикагIа хила йиш яр, нагахьа санна сихагIа производственни корпусаш хьалйоре. ХIанз оаха къахьегаш йола помещенеш готта а болх бе аьттув боацаш а я. СихагIа хувца езаш я оборудовани а: дуккха йола электрошвейни машинаш болх беш йола 15—20 шу дизад.

— В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода ЭЛОУ-АВТ яхача комплекса воккхагIволча оператора А. Ф. Бандилета, белгалдаьккхар массехк шу хьалха технологически цепочка яхача методах шоай коллективо яхь дIайолаяь дола хилар. Цу яхьа юкъебахар иштта А. Шерипова цIерагIчеи Н. Анисимова цIерагIчеи заводий установкай технологаш. Духхьашхара продукт арахецаш тхо, дIахо из чакхйоахаш бола коллегаш вIашкаувзар цу яхьо. Юкъара де лерхIаш хиннар дар бухсоццаш хьахулаш дар.

Из метод хьахиннача хана, цунах дукха дика дешаш аьлар, хIаьта ерригача сквозной установкаша беча балха итогаш йора хIара дийнахьа. Шек а воацаш ала йиш йолаш ва со, нах балха ухар цIей долча боагIаш санна, Iалаьмате чIоагIа дикагIа болх бе безам а болаш, шоай партнерел тIех хьежаш хулар шоллагIча ден Iуйранга, шоашта карагIдаьннар довзара.

Цхьабакъда, укх тIеххьарча хана «Грознефтеоргсинтез» объединене служба оагIонгахьара цу яхьа форма дукха терко яц. Цудухьа ши-ше къаьста йолаш болх бе йолаеннай установкаш, шоайла вIаши дувзаденна дола декхараш кхоачаш ца деш дукха моттигаш нийсъеннай. Из Iаткъаш да юкъарча гIулакха, масала, ЭЛОУ-АВТ коллективо хьалхарча квартале ассортиментах продукташ арахецара план 88,3 процент мара кхоачашъяьнзар. Сона бакъахьа хетар эксперимента хьисапе объединене экономически служба сквозной установкай балхах бухсоццаш хьахиначох материальни моральни стимулировани ергйола система кийчйича. Из дIадоладе а деза хадданза договорни поставкаш яра планаш кхоачаш ца еш йолча установкашкара. Со тешаш ва цо боккха экономически пайда бергхиларах.

Шинна а оагIорахьара дола декхараш чIоагIдарал совгIа, из санна йолча «связка» таро хулийтаргья энергоресурсаш кхоеча, довш дола мехкдаьттеи мехкдаьттапродукташи кIезигъеча дика толамаш даха.

Бийдалах, материалаш кхояра, царех дикагIа пайда ийбара дешаш дувцаш къамаьл дир Назрановски «Электроинструмент» завода слесаря-лекальщика А. М. Котиева. Цу даькъерча тIахьехамашка кхоачамбоацар деш телха хIама дац, хIаьта дукха къахьегами низи дIабода мероприятеш кийч а еш чакхъяхарга, хIаьта массаза яхар санна, цох хьахила дезаш дар хьа ца хулаш дус.

Фу бахьан да цун? Станока тIа болх беш волча хIаранена ховш дац цо дика болх барах цунна шийна а бIарччача коллективана а мел пайдане гIулакх да из. Цхьанне тIеххкоачашъю сменни заданеш, геттара дика оатхалаш хьаю, вокхо низткъа мара кхоачашъяц норма, брак ю, хIаьта а из бехктокхаме озац. Алапе телара хIанз йолча системагIа, боккъалдар аьлча, таро я дика болх баьчунна преми яла, гIалаташ дувлийтачунна бехк бе. ХIаьта а къахьегаме дакъа лацара коэффициентага хьежжа оттадаь дола хоадамболаш дола алапи ийду болх дика бераша а из тесса бечар а.

Тха бригадо хьаеш я пресс - формаши литформаши. Продукци чоалхане я, из хьаяра лакха квалификаци хила езаш а я. Бригада берригача членний, цхьаннегара дIаийккхача йоккха балха стаж—12 шерагара 20 шерага кхаччалца я. ХIаьта, электроника оттаьчо Iалашъяьча станокашта эксплуатаци еча хана халонаш нийслу, хIана аьлча цу гIулакха эшаш бола специалисташ заводе боацаш ба. Уж санна йола халонаш нийслу кхыча заводашка а. Цунца дувзаденна сона бакъахьа хет, электронни оборудованеца Iалашъяь йолча станокашта лаьрхIа республике наладчикаш кийчбеш хилча дика хургдар, аьнна. Цу специалисташа предприятей заявках наладкеи профилактикеи ергъяр числовой программии управлени электроникеи йолча станокашта.

Кхы цхьаькха а лоархIаме гIулакх белгалдаьккхар къамаьл даьчо. Эггара дукхагIа энерги дIайодаш йолча производства участках ма могга дикагIа пайда эца безилгах дийцар цо. Масала, термообработка участко укх тIеххьарча хана кхаь сменагIа болх бу. ГIулакх дика вIаштIехьа а даькхха шинкхаь денна йола оатхалаш кийчйнча деннен буси йоагIаш йола термообработка сменагIа е йиш яр. Цо вIаштIехьдоалийтаргда йовш йола электроэнерги дикка кIезигъе.

Комсаш лелаелга дегIадоаладара йолча проблемех лаьца къамаьл дир «Наурский» совхоза бригадира О. Н. Веселковас. Цо аьлар, ханал хьалха, 26 апреле, совхоза къахьегамхоша, районе эггара хьалха а доахаш, шоай комсий плантацешкареи кхашкареи деррига бIаьстан балхаш чакхдаьхад. Из де йиш хинний къахьегам дика вIаштIехьбаккхарах, шоай гIулакхаш кхета а деш хьинаре къахьегарах.

Сагото янза балац комсаш лелаераш: отрасль дIахо йодача хана дегIайоалаяра хилапза яргйолаш яц лаьрххIа йола техникеи механизмаши. КIезигде деза кулг-кара деш дола балхаш. Промышленни хьисапе хьаяь агрегаташи механизмаши эш, цкъа чакхъяьлча массехк операци кхоачаш а ергйолаш. ТIаккха гектара тIара 200 центнер йоаккхилгах дувца мегаргдар, низ дIакхоачаргбар Молдаверча, Арменерча, Крымски обласдерча комсаш лелаеращца яхь лелае. Наурера лаьттеи района климатически хьалаши — отрасль дегIайоалаяра республике эггара дикагIа дараш.

Лакха хьувкъам луши тайп - тайпарча ханашка кхачаши дола сорташ дукхагIа а хулийташ комсий конвейер хулийтилга майрра чакхдакха деза. Из дикагIа кхоачашдулургда «Чечениингушвино» яхача объединене чубоагIаш болча цхьан боахама ларда тIа республикански планово - экспериментальни участок вIашагIйоллара проблема сихагIа къоаста ме ю. Цо таро хулийтаргьяр керда сорташ ийдечеи хьакхухьачеи дIадодар кIезигде, кхера везаргвацар уж дIа ца латар. Лоацца аьлча, питомниководчески совхоз хила еза.

Комсаш лелаелга дIахо дегIадоаладар хозрасчетни бригадашка гIолла да. Цунна хетачох из гIулакх сихагIа чакхдаргда юххера хьахинначох алапи эцаш комсаш лелаеш бола болхлой санна механизатораш, специалисташ, кулгалхой хуле.

Цох лаьца дийцар Надтеречни района «Гвардейский» совхоза скотника Х. И. Насуханова а. Фу хинпад боахама бригадни подряд юкъедоаладарах? Массе а отраслешка дикагIча оагIорахьа дIадолх балхаш, хIаьта къаьстта — хьайбай боахаме. Укх тIеххьарча шин шера отрасле къахьегама овсарле шозза лакхъенна Iийнаяц, цкъаи ахаззеи лохденнад продукци йоаккхача дIадодар. Нагахьа санна пятилетка хьалхарча шин шера юкъера лаьрхIача шера 490 тонн дулх даьккхадале, 1983—1984 шерашка 1070 тонн даьккхад из. Шозза совгIа лохденнад продукцега дIадодар. Дулх доаккхача дIадодар кIезигдарах, дIачутийнна хьайбаш кондицегIа а лакха дозал долаш а хиларах дIадахача шера цхьа миллион сом совгIа ахча кхы тIаденнад совхоза. Юкъера лаьрхIача хIара дIачуденнача бежана дозал 450 килограмм хиннад, хьакхий — 126, устагIан — 52 килограмм.

Кхы а лакхагIа хила йиш йолаш да хьокхамаш. Кхоачамаш долаш да. Доакъар хила деззача тайпара дика дац. Къахьегама хьалаш цаIаш дале а хьайбаш леладеча бригадай балха итогаш тайп-тайпара я. Нийслу мугIарерча болхлойи специалистийи бехкагIа доал во деш йола моттигаш а. Уж кхоачамбоацараш дIадахара къахьегай я совхоза партийни организаци, кулгалхой.

Х. И. Насуханова гулбеннарий теркам тIаэзар 120—150 километр гаьна машинашца хьакхувлача хьайбай дозал эшалуш хиларах шоаш сагото лелаеш хилара. Хетаргахьа, хьатIакхаьчай из проблема къоастае езаш йола ха. Ший къамаьл чакхдоалаш цо хоам бир совхоза къахьегамхоша ах шера пачхаьлкхенна дулх дIадалара план 25 апреле кхоачашъяьлгах.

ВIашагIкхетаре къамаьлаш даьраша белгалдаьккхар гIулакхаш тоадара йола керттера резерв организованности дисциплинеи чIоагIъярца хилар. Къаьстта чIоагIа лоархIам болаш я уж фактораш пассажирски транспорта балха, аьлар ГПАП-1 водителий бригадира А. В. Енова. Цо белгалдаьккхар, ший ханнахьа оаха завода хьалхашка болхло дIавигача, цо ший сменагIа къахьегама овсарле лакха йолаш болх бергболга. Тхоай коллективе уж дешаш дувцаш оаха теркалдир кхетама болх чIоагIбе безилга, къаьстта кагийча наха юкъе.

А. В. Енова кулгалдеча бригадо 15 бутт хьалха кхоачашъяьй пятилетка. Кхыча бригадашкара бараш мо ба цун водителаш а. ХIанал тайп-тайпара хьокхамаш? Хьалхалаттараш санна массане а къахьегилга вIаштIехьдаккхар ший декхар лоархIаш я бригадай совет.

Транспорта болх тоабалар водителий коллективах тийшаIац. Хьаэцаргда вай наькъаш. Дувца хабар доацаш во да. Лелара графикаш телхаю, автобусаш йохаю. Лине тIара дукха дIаювл, тоаеш латташ ха йоаю. Цудухьа дукха бехкаш а доах пассажираша городерча транспорта болх во беш хиларах.

Амма, цхьадараштa уж а ба бехке. Цхьаболча пассажирий культура лоха я. Дуккхачар билеташ ийдац. Автобуса гIандаш эттIадеш воалла хулиган юхатохаш наггахьа вар мара хилац.

А. В. Енова белгалдаьккхар, шоай предприяте дукха кадраш хувцалуш хиларах. Цун бахьанаш тайп-тайпара да. Керттера дар — болхлой къахьегамеи бытеи хьалаш вIаштIехьдахара йоакхо ца яр. Яц общежити, берий учреждениеш, чуIе фусамаш ялара деш хIама дац, салаIара зонаш яц н. кх. дI. Уж дешаш къоастадара новкъостал эш лакхе латтача партийни советски органашкара.

Городашкарча а юрташкарча а къахьегамхой материальни хьал тоадеча лоархIаме дакъа лоац советски торговле. ВIашагIкхетаре къамаьл даьча Шалински универмага «Ткани» яхача отдела заведующе П. Э. Джаватхановас дийцар, юртарча тикашка бахача наха эшараш ка хьожаш, йоакхо ца еш хинна ха дIаяха хиларах. ХIанз къахьегамхой вахара хьал тоаденнача хана дукхагIа эш дика товараш а. Цу хьалех торговле болхлой декхарийла ба гIулакх дара культура лакхъеш хадданза болх бе.

Юкъера лаьрхIача хIара бетта 40 эзар сома товараш дохк отдело. Плани социалистически декхараши кхоачаш ца деш цхьа бутт дIабахийтац. Цхьайолча хана товараш кIезигагIа ийдеш а нийслу. ТIаккха уж кхычахьа дIадихье дохкаш а дIахьокхаш ярмаркаш еш а балхаш дарах аьттув боал декхараш кхоачашде.

Къаьстта теркам тIабахийтаб Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа даькъалаьраштa, инвалидашта, боккхийча наха, района хьайбаш леладераштa эшараш хилийтара. Райбыткомбината болхлоща дийца а дийца тикаь тIа лаказаш хьайдергдолаш да тхо тIеханахьа дувзаду барзкъаш дара. Керда хьашташ кхоачашду из форма тхона хетачох шерра яржаргья.

Машиннаькъа транспорта лоархIамерча проблемай балха хьакъеха дийцар Гудермесски локомотивни депо машиниста И. З. Антипенкос.

Дукха лоа а долаш бирса хиннача Iано халача хьале кхоачадир мехка дукхагIча машиннаькъий балхаш. Цо хьахьекхар машиннаькъа боахамаша халача хана болх бара кийчо еча цIенхашттара кхоачамбоацараш нийсдалийтар, гучадаьхар техникана гIулакх дечеи мовхьаш дIаюха кхухьачеи дувлийта гIалаташ. Из бахьан долаш Грозненски отделенерча наькъо планагIа лаьрхIарел дукха кIезигагIа дIахьийтад мовхьаш. Лоацача хана дIадаккха деза тIадисса декхар. Цу гIулакха поездаш лелаелга дика вIаштIехьдаккха деза, лакхъе еза участкови скорость, кIезигъе еза хIара вагоно наькъа тIа йоаккха ха, станцешка составашта оперативно обработка е еза, дукхагIа хилийта йоагIа маршрутни поездаш, сихъе еза вагоний оборот.

ВIашагIъехка еза мовхьаш дукхагIа а долаш йIаьхий поездаш. Из тха йоккха резерв я. Иштта, I квартале дIаяхийтай 2548 дукха мухь хьош йола поезд. Царца кхы тIа дIабихьаб 1,3 миллион тонн мухь. Цо таро хилийтай кхычахьа эшаш йола дукха локомотиваш мукъаяха.

ХьатIакхаьчай поездной а маневраш еш дола а тепловозаш чудола парк керда иккха езаш йола ха. 1959 шера деиз болх беш я из. Парк чIоагIа къаеннай.

И. З. Антипенкос аьлар, берригача советски наха санна дегаш айденна Котални цIей дезде лерхIаш ба машиннаькъахой. 30 апреле Гудермес — Дербент участке бригадо ергйола рейс цунна хетаь хургья, аьлар цо. Рейсах кхоачашдергда деррига технико - экономически хьокхамаш. Машиннаькъахоша даьккха алапи дIачулургда Ерригссюзни коммунистически субботника фонде.

«Грознефтеоргсинтез» яхача объединене предприятешка доккхий балхаш ду мехкдаьтта чакхдоаха керда мощносташ хьалъеши яраштa реконструкци еши. Цхьа объект хьалъеча болх беш я № 7 йолча треста Грозненски монтажни управлене В. В. Кардаильске кулгалдеш йола слесарий - монтажникий бригада. КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенеша доккха дикахетар даь овсарле лакха йолаш къахьегаш, КПСС XXVII съезда кийчо еш ба болхлой, аьлар бригадира. Цунца цхьана цо критика йир балха юкъе кхоачамбоацараш нийсдалийтарах. Объект хьальяра а оборудованена монтаж яра а балхаш дукха дикагIа де йиш я. Цу гIулакха хьатIадоагIа наькъаш ларттIа хилийта деза ма йоагIара Iоехка еза тIера Iояьха агрегаташ.

Смежникий шоайла барт ца хилар да из. Моттиг нийсъелар цхьан оборудованена лаьрхIа еллача ларда тIа кхыяр оттае соцам беш.

ДикагIа вIаштIехьдаха деза гIишлошъерий бытовой хьалаш. ШоллагIча сменагIа балха баьхкараштa столове даа хIама хилац. Юхе дац мала хий а.

В. В. Кардаильске дош делар дуккхача шерашка дика хьокхамаш гойташ хьабоагIача бригадерча монтажникаша кхы тIа хьинар айденна къахьегаргхиларах а даха ма доагIара шоай декхараш толаме кхоачашдаь КПСС XXVII съезда накъагIоргхиларах а.

Бахача наькъа бытовой хьашташ кхоачашдара шоаш дечох дийцар «Чечингтелебыттехника» объединене радиотелеаппаратура тоаеш йолча бригадай бригадира Л. У. Сохина. Цо предложени йоалайир объединене бувзама диспетчерски пункт вIашагIйоллара. Цу мероприяте таро хулийтаргья мастерашка эффективнегIа къахьега.

Клиенташта цIагIа обслуживани яра транспорт тоъац шоашта, яхаш вар из. Цул совгIа ма йоагIара йоакхо яц юрташка радиотелеаппаратурана ремонт яра долча балхашта, къаьстта во лел из Урус - Мартановски районе.

* * *

ВIашагIкхетаре хинна, корта болеи гуччахьареи къамаьл ше чакхдоаккхаш КПСС обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева гулбеннараштa оттадаь дешаш дувцача хьинаре дакъа лацарах баркал аьлар, фашистски Германи эша а яь советски халкъо Сийлахь-йоккха Котало яьккха 40 шу дизарца даькъала бувцаш ловца баьккхар. Къахьегама овсарле лакхьяра лоаттабеча къовсаме производстве хьалхалаттарашеи новаторашеи алхха шоаш юкъе хьош дола дакъа алсамдаьккха ца Iеш, шоай балха хьокхамца шоашца цхьана къахьегача новкъосташта дика воздействи ергхиларах ше тешаш хилар белгалдир.

ВIашагIкхетаре дакъа лоацаш хинначар пятилетка толаме чакхъяккхара, Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу, стахановски болама 50 шу, хьалхарча эрсий революце 80 шу дизара, КПСС XXVII съезда баха ма боагIара накъабахара Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой тIахьехаш Кхайкарал дир.

Сурта тIа: КПСС обкоме хинна вIашагIкхетар. Аьрдехьара аьттехьа — СМУ-5 каменщик П. Г. Воловик, Грозненски кога гIирс беча фабрика лоботахар Т. Н. Федорова, Назрановски трикотажни фабрика хIамаш тега мотористка Л. Ю. Нальгиева, «Шелковской» яхача госплемзавода воккхагIвола жаIу Н. А. Эсмухамбетов, цIенош деча комбината монтажникий бригадир А.-Хь. И. Цечоев.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ДИКА ХОАМАШ

Укх тIеххьарча шерашка дикка эргаьннай Грозней Старопромысловски район. Хьалдаьд дукха керда цIенош, тикаш, наха бытовой гIулакхаш ду объекташ. ХIьта, кастта цхьаькха а дикахетар хургда города къаьчагIйолча цу районе бахача наха, цига болх бе йолалургья торговй центр.

Из чухургйола вIаштIардаь цIа хьалдаь а баьнна, хIанз отделочни балхаш деш ба «Гроэтрубопроводстрой» треста къахьегамхой. Къаьстта а дикен сихен ду шоаш хьадер СМУ-2 болхлоша.

Мах бара керда центр хьайнйллача таро хургья районе баха нах ма хулла дикагIа кхачан а промышленни а товарашца Iалашбе.

* * *

«Автоспецоборудоване» яхача завода коллективо «Коталон 40 шу дизара — хьинареча къахьегама 40 кIира» яхача девизагIа къа а хьегаш 22 апреле кхоачашъяьй продукци маьхала яккхара биъ бетта план.

Завода коллективо къахьегама толамашца бIаьстан цIейна накъая а гIерташ 27 апреле кхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра яхе шера план.

* * *

М. Ю. Лермонтова цIерагIча республикански эрсий драматически театре болх беш болча къонача актераша кийчъяьй Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара хетаяь «Блокадни Ленинград» яха театральни композици. Творчески кагирхоша шоай представленеца юкъедихьад блокада йолча хана бераша яздаь хинна дневникаш, тайп-тайпара тIема хахара стихаш, военно-патриотически иллеш, кхыйола произведенеш.

Къонача зритело дезалуш тIаэцаргда боккхагIа болча вежараша а йижараша а, Коталон ден хетадаь шоашта кийчдаь совгIат — керда спектакль.

* * *

Укх деношка сакъердаме салаIа йиш хургья В. И. Ленина цIерагIча Культура двореце баьхкарий. Боккхийчар а, зIамагIчар а боккха эстетически салоIам хулаш дIахьоргья укхаза шоай мукъа ха. Царна массанена лаьрхIа кийчъяь тайп-тайпара чулоацам бола сакъердаме мероприятеш я цига: художественни самодеятельносто кийчдаь хоза концерташ, халкъа драматически коллективо оттадаь тIема темах дола «Сакъердамеча чкъордех йола баллада» яха спектакль.

Чакхйоаккхаш я «Сийлахь-йоккхача Коталон летопись» яха кинофестиваль.

БАЛХАШ—ЦХЬАН КОМПЛЕКСАГIА

РЕПОРТАЖ

Кхай йисте массехк сагатт. Царна тIадолх тхо. Укхаза ба «Самашкинский» совхоза директор Жуков Георгий Георгиевич, боахама профкома председатель Сулаев Махьмад, кхаш леладеча тракторни бригада бригадир Бажиев Нажа. Ираз долаш болх а бийца:

— МалагIа культура я оаш укхаза дIаювр? — аьна хаьттар аз.

— Ялата лаьрхIа хьажкIаш. Ер кха 200 гектар да. Укхаза дIайийнараш Хачураев Ахьмада кулгалдеча звенос кхеергья. Ший новкъосташа из ше а ва укхаза болх беш. Ткъаь ворхI шу да духхьал укх совхозе цо механизаторалла къахьега. Лаьтта мишта тоаде, хьажкIаш, кхыйола культураш мишта дIае, царна малагIа Iунал де деза хьеха дезаш вац. Цхьаволча агрономал а дикагIа хов. ХIьта хьабе болх ца хилча саготдечарех а ва. Ше мел дер уйла тIаяхийта тешшаме а ду. Декхараш хаддаза тIеххкхоачащдеш хьаьнала къахьегарах лакха мах баьб цунна Даьхено. Ахьмада сийнай Октябрьски Революце, Къахьегама ЦIеча Байракха орденаш, медалаш. Соахка, масала, лийрхIар 30 центнер йолаш хIара гектара тIара 37 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуера цо, — жоп делар Георгий Георгиевича.

— Дукха хетий хьона уж, — аьлча:

— КIезига бац, хIанз вай республике гектара тIара 50 центнер совгIа хьажкIаш чуэца нах, хIаьта Назрановски района «40 лет Октября» совхозерча Кодзоев Бахьаудина бIаь центнерал дукхагIа а чуяхь. Цунца цхьана, цар хьалашца нийсде йиш яц Хачураева звеной дараш. Цо хьажкIаш дIаюв лаьтташ, цкъа-дале, шера дукхагIйолча хана йокъал латтача зоне да, шозлагIа-дале, хий дехкаш а дац. ХIаьта иштта хьалашка иззал хьувкъам кхебар доккхал де дезаш хIама а да, хIана аьлча тхо долча хIара гектара тIара 35 центнерал тIех из культура чуэцаш наггахьа мара шу дагIац, — тIатехар Жукова.

— Коллективни подрядагIа болх ма бой Хачураева звенора механизатораша. Раьза бий уж цу хьисапе шоай къахьегам вIаштIехьбаккхарах, — хаьттача:

— Раьза мишта бац! Масала, дIадахача шера хьувкъам чу а ийца перерасчет йича, авансах тийннар доацаш планал дукхагIа ялата чуенача хьажкIех 16885 соми силоса ярех 801 соми ахча, мах боацаш 16 тонн совгIа хьажкIаш елар царна. цул совгIа ший маьхах хIара механизаторага 600 килограмм ялат а дехкар. ХIаьта Ахьмад воацаш звене кхы а ши саг мара вац — Бахаев ХIарон Муцуев Iабдул-Хьашири, — аьлар Сулаев Махьмада.

Индустриальни технологех хьажкIаш дIаювш ворхI агрегат йоал укхаза. Хьалха йоагIа Жанаев Эрме лелаю гербицидаш тохаш йола агрегат, цунна тIехьа дискови макхаш тIехьадийза Кусомов Ахьмаден Бексултанов Ахьмаден лелаю трактораш, тIаккха шерра моттиг дIалоацаш дола макхаш тIехьатайса Абуев Ражаба яр.

Эрме теха гербицидаш шинхо минут ха ялалехьа лаьтта тIа а хьекхе дIакъайлайоах шин Ахьмада. Цул тIехьагIа Ражаба тIера дIанийсду кха. ТIаккха хьажкIаш дIае болалу Хачураев Ахьмад, Бахаев ХIарон, Муцуев Iабдул-Хьашир, Дом экхийта лел агрегаташ.

ЦIаьхха сигнал а теха сецар гербицидаш тохаш йола агрегат. Цу сахьате из йолча дIахьедар, тIехьатесса бешка а йолаш, кхай йисте лаьтта цхьа трактор.

— Чухьа гербицидаш эль хий кхоачаденнад цун, — йоах Бажиев Наже. — Пхи минут ялалехьа заправка яь йоаккхаргья.

Цо аьнна ха мара йоа ца еш юха а болх дIаболабир механизатораша. Делгъа ха тIакхаьчача бIайха кхача бахьаш машин ера. Цун тIеххьа хаькхаьчар «техничка» яха машин а. Механизаторашa хIама ла Iохайшача, царга цхьацца хаттараш я даь техника хьалага хьежа, эшача кулг теха чакхваьлар «техничкаца» вена юртбоахама машиний механик Умаров Абу-Хакиш ший новкъосташца.

Цхьа ха яьлча Хачураев а хьатIавера тхона.

— Мел хьажкIаш дIайийнай оаш хIанзле?—шийга хаьттача:

— Iуйрийна денз 38 гектар, вешта селхан дIайийнараш а лаьрхIача 96 гектар. Тахан кIезигагIа яле кхы а 40 гектар дIаювргья, хIаьта дийнахьара норма 60 я. Кхоана укхазара болх баь даргда тхо, — жоп делар цо.

— Доккхий дий оаш укх шера тIаийца декхараш?

— ХIара гектара тIара 35 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуя. Цхьабакъла, лаьтта ма эшпа тIоадал а лоаттаеш догIаш делхе 60 центнерал кIезигагIа йоацаш чуя тхоашта карагIдаргхиларах дог теш. Цу тайпара, дикача хаоттамга сатувсаш хул тхо хIара шера. ХIаьта хIанз, лаьттанца тIоадал йолча юкъа зехьа ха йоае йиш яц, — аьнна ший трактора тIавахар механизатор...

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТАШ ТIА: «Самашкинский» совхозе хьажкIаш дIаювш я; цу боахама хьажкIаш дIаювча звено звеньевой Хачураев Ахьмад.

З. БАТЧАЕВА сурташ.

Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дузаш

ЧАХКИЕВ Капитон

УМАЛАТ

ПОЭМА

КОРТА III

«Маьрша Iайла, Даьхе,
Са хьамсара лоамаш,
Дукха еза юрташ,
Лоаман шийла шовдаш,

Тийрка чIоже, лоамче,
Шолжа сийна ареш,
Маьрша Iалда со ваь,
Со хьалкхийнна лаьтта!

Сийна сармак хинна,
МоастагI чугIерт мехка,
Мохк цох лоро, тIем тIа
Долх тхо кагий баьреш.

Нагахь, со ваь нана,
Хаьй во! тIем тIа воже,
Халахь, эсала воацаш
ТIем тIа из лаьтталга.

Даьй сийле ца йожо
Из ваьхалга, халахь,
Ваьча ший Кавказа
Хьамсара лоамаш бахьан.

Со кхеваь са дада,
Хьа во!, хьа юхь Iаьржъяь,
Верзарг ма вац хьона
Цу тIем тIара юха.

Мехка майра кIантий!» —
Даьй мохк лоро, доллеl
Сийлахь ка шун яйла,
Маьхка майра кIантий!» —

Иштта Умалата
Язъяь хинна стихаш
Илли хинна яьлар
Багара бага эцаш.

Цу илленца баьлар
Лоаман баьреш новкъа,
Цу Малхбузен, аьнна,
ТIема кхоачам кийчбаь.

Коача дой дар ловзаш,
Дирста мелал лехаш,
Герзах эздий кийчбаь
Болхар майра кIантий.

Ер эсалагIа ала
Цхьаккха шоашца воацаш,

Эхь-эзделах тайна,
Къонахчалах биза,

Болхар лоаман кIантий,
Цхьана дог-уйла декъаш,
Эсалал ца гойта,
Бала кийча болаш,

Болхар кагий кIантий,
Малхбузехьа, аьнна,
Даьймохк лоро, аьнна,
Цу бирсача тIем тIа.

Болхар кура баьреш
Бийса, ди ца къовсаш, —
Цу бIаьхача новкъа
Полка тIехьа полкаш.

Болхар эсал боацаш,
Сабар, майрал долаш,
Къонахчалах биза
Лоаман эздий кIантий.

Къизача тIема ара
МоастагIчунца вIаший
Юхь-духхьал уж кхаьчча
Ховргда денал-хьинар.

Ла а лергва къонах,
Ве а вуаргва къонах,
Бакъда, букъах кхийтта
Бартал вожаргвац из,

Накха духьал лоаттош
Дергда дов ше мел ду,
Вожанза ца воале
Вожаргва из аркъал.

БIун хьалха водаш вар
Керттера кхо баьри,
Юкъе вар командир —
Вай вийца Анзор.

Из Iаьржа яьнна кий
ТIатеIIа туллаш,
Элтар мо чо хьайза
ТIанхуллаш ферта.

ЦIимхара яр сигле,
Елха кийчъенна.
Саббарах, уйлане
Водаш вар Анзор.

Дахача тIемашка
Лийнна бар бIухой,
ДукхагIа боа кагий нах —
ТIом бовнза бIарга.

Цхьан юрта кхаьчча,
СалаIа аьнна,
Эскархой сайцача,
ТIемахоша дийцар,

Революцен хана

Леладаь тIемаш,
Анзора къамаьл дир
Дегаш ура уттош.

Къамаьл даь ваьнна
ВагIаш вар Анзор,
Уйлане юхь йийрза
Массе кIант Iapa.

Из сатем бохабеш
Умалат гIеттар.
Бе доалла кахьат ший
Эттар из деша:

«ЦIаккха сийле цар ма
йойла,
Революце байнарий,
Вай парте цIераца
Денал долаш бахарий!

Къизача тIем тIа, герз а
доацаш,
Майра духьала лаьттарий,
МоастагIчунна лоал ца
овтташ
Лаьттан кер чу бийшарий!

ТIехьен ираз сийрдадаккха,
Шоай синош дIатийннад
цар,
Дег чу лоатторгда цар
денал
ТIехьа тIа мел боагIачар.

Тахан вай а, майра кIантий,
Даьхе лоро тIем тIа долх,
Даьй хьинарех ийбеш
хьоккхам
Кхоачашбергба вай воай
болх.

Вай дIалургда къона синош,
Дала дезаш мотт хуле,
Воай даьй-ноаной,
хьамсарча мехка
Воаш бахьан юхь
Iаьрж ца е!».

Вурра, вурра, аьнна,
ГIайттар кагий кIантий.
Дегаш шоай айдарах
Айвир цар шоай поэт.

Уйлане командир
Айвелар саббаре,
Команда кхайкайир:
— ТIадосса дош тIа!

[ДIахододар. Долалур 49, 50, 51, 52 «Сердало» номераш тIа].

КЪАЛУШ ВАЦ ВЕТЕРАН

Цхьаккха тайпа во хIама хург ма дий аьнна дагадацар цу дийнахьа. Сийрда малх хьежаш ахкан ди дар из. Московски химико - технологически факультета студенташ г. Дзержинске практиках баьхка бар. 1941 шера 22 июне из бIил кхоачача дийнахьа волейболах ловзаш бар студенташ. Ловзар юкъе кхаьчача хана хайра царна гитлеровски Германе Советски Союзаца тIом хьоабаьлга.

Иштта нийсвелар Скребнев Владимир артиллерийски цхьан полке. Цо дакъалоацаш хинна тIема подразделени Харькови Сталинградни лораеш даьча тIемашта юкъе дакъалоацаш хилар.

ЦIаккха а дицлургдац капитана Владимир Михайлович Скребнева Берлине дIаводача оагIорахьа хинна тIема операцеш. Цу хана «Фелинкшер беобахтер» яхача газета тIа Гитлера яздора, цIаккха цIе большевика ког Берлине чубаргбац, яхаш.

Бакъда, советски тIемахоша парх аьнна дохадир Гитлера нах тешабеш дийца хинна къамаьл. 1945 шера 30 апреле рейхстага тIа Коталон байракх егIар вай салташа. ХIаьта рейхстага пенаш тIа язъяьча тайпан цIераш тIа юкъе яр Владимир Скребнева цIи а...

1954 шера денз СССР 50 шу дизара цIерагIча химически заводе болх беш хьавенав Скребнев. Цо къахьийгад технолог, цеха начальник, парткома секретарь волаш. ХIанз пенсе ва тIемеи къахьегамеи ветеран. Могашал дика еце а цо хьинаре дакъалоац завода ветераний Совета доакъошхо волаш.

Владимир Михайловича бIарахьежача теша хала да хьалхарча дийнахьа денз из чакхбаллалца Сийлахь - боккхача Даьймехка тIем тIа цо дакъалаьца хилар. Духхьал дото бесса дийрза гиччигаши тIема совгIаташи бIаргадайча мара кхетадац къоаночоа шортта бIаргадайна хилар. ХIаьта моастагIашта духьала майра легарах тийнна орденаши медалаши дукха я цун. Царех я Даймехка тIема I степена орден, ЦIеча Седкъа ши орден, Сталинград, Ленинград, Варшава мукъалхарах, Берлин яккхарах тийнна медалаш.

ХIара шера 18-ча артиллерийски дивизе ветеранаша вийхе вIашагIкхетаре хул Скребнев. Укх шера а Коталон 40 шу дузача дийнахьа Ленинградски артиллерийски музее иштта вIашагIкхетаре ваха кийчлуш ва тIема ветеран.

З. АЮБОВ.

КОТАЛОН СИЙНА

Дукха ха йоаццаш Грознерча дендробеша гулбелар партеи Сийлахь - боккхача Даймехка тIемеи ветеранаш, города комсомольцаш, Iалам лорадара йолча Ерригроссийски общества республикански организацеи НохчГIалгIай АССР хьун боахама министерстваи балхахой. Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизар диц ца долийташ дагалоаттадара ялх гектар хулача лаьтта дийхка гаьнаш дIаегIар цар.

Уж дIайогIа йолаялехьа митинг хилар. Цига къамаьл дир Iалам лорадара йолча республикански общества председатела заместитела, тIема ветерана Самарский Григорий Гавриловича, Советски Союза Турпала Крутов Петр Максимовича.

Коталон сийна хьу дIайогIача хьинаре дакъа лаьцар комсомольций йоккхача группо.

С. ГРИГОРЬЕВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

КХЫ МА ГУЛБА...

Дукха ха йисаяц дерригача дунен тIарча прогрессивни адамо Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа Советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизар дезде. Из доккха цIей гарга ме гIорт юха а юха а дагаух вайна Даьхе бахьан шоай синош Iодехкараш, Iаьржача дуIах чакхбаьнна тахан вайна уллув бахаш бараш.

Са тахан дувца безам ба тIемеи къахьегамеи ветеранах пенсе яххалца, дуккхача шерашка «Грозэнергоремонт» яхача ремонтно - наладочни предприяте кадрай отдела начальник хиннача Серебрякова Елена Дмитриевнай тIема наькъах.

...МоастагIчун тыле хьалхашка лаьтта декхар дизза кхоачашдаь, вай позицешкахьа бийрзар майра разведчикаш. КIезига мара юкъ йисаяцар советски окопашта уж тIаккхача, бакъда, цIаьхха моастагIий сагIорахьара кIирлъ етта йолайир пулемет. Гуш дар немцашта разведчикаш хоабенналга.

Хала чов хинна лай тIа аллийсар командир. Даггара еттача пулемето корта хьал ца айбайташ бадар тIемахой. Бакъда, чов хиннача командира текхаш гарга гIертар санинструктор Серебрякова Лена. Цунна уллув текхаш доагIар тешаме доттагIа, жIали «Рольф». Дуккхаза Ленайна мах баь варгвоаца новкъостал даьдар цу овчарка тIем тIа чов хинна вай бIухой кIалхарбоахаш. Кхы зулам ца хулаш доарахочун чов схка аьттув баьлар Серебряковай. Из букъа тIа вилла текхаш вай бIухой окопаш йолчахьа болхар инструктори цун новкъостийи. АргI-аргIагIа дIа-хьа а эцаш хьора цар шоай командир...

МассагIа ва уж Елена Дмитриевнас гIо даь, цIийх Iувдалуш баьда советски салтий, эпсараш. Тахан дагарбаь а яргьяц из. ХIаьта ший ханнахьа укхо гIо дарах юха а строе а этта тIом баьраш а ба дукха. ЦIаккха а дагара ялац цунна фронтовой вахарцара ер цхьа эпизод. Вайбараш моастагIашта тIалаташ болча хана бIухой човнаш ехкаш тIем тIара уж кIалхара боахаш яр Лена цхьан дийнахьа. ТIеххьара доарахо хьавоалаве лаьрхIа ший тешаме доттагIа «Рольф» уллув а долаш текхаш йодаш моастагIий йоккхача топа пхо ийккхар гаьна боацаш. ЦIаьхха чIоагIа лазар ходалар Ленайна аьтта когах.

Церган вIашка а тоIаяь юха ца соцаш текхаш йодар йо!. Кхы цIаьххаза ийккхача минас лаьтта тIатехар цунна, цига кхетам чура яьлар Серебрякова.

Медсанбате мара хьакхетаяар. Цигга хайра цунна мишта ше кIалхара яьккхай.

Лена лаьттан кIал ма яххинге ше ма додда вай окопашкахьа едда хиннадар «Рольф». Вай бIухой болча дIа ма кхаьччинге цхьан салтечун шинель церганца хьа а лаьца из даггара шийца дIаувзаве даьлар жIали. Цо леладечох сакхийна оарцагIбаьннача салташа, кIалхара яьккхар Серебрякова. Из хилар 1941 шера 27 декабре Ленинград моастагIчох лорасш баьча тIем тIа.

Дукха къахьега дийзар лорий 17 шу даьннача йиIий вахар бахьан долаш, цунна дарба деш. Цигга медсанбате тоссаделар Ленай Смирнова Аннайцара доттагIал а. Анна а яр санинструктор, г. Ленинграда Дзержински района санитарни дружине шоай декхар кхоачашдеш хинна уж шаккхе а.

Унзареи халеи ханаш яр уж. Немецки блокадана юкъе яр Ленинград, бакъда, ца бохаш майра лаьттар советски бIухой. Юххера а фашистски блокада йоха а еш, моастагIчох город мукъа а яьккхар.

...Чакхдаьлар дIаьха тIема шераш. Советски нах машара вахар тоаде болабелар. Бакъда, царна цIаккха дицлургдац тIема хала шераш, шоаш лайна бала, фашистски къизал. Каст-каста Ленинграде яхе хул Елена Дмитриевна, однополчанашца вIашагIъетталу, тIема сийлен моттигашка гIолла бахе хул.

1954 шера денз ше пенсе яххалца болх баьб Серебряковас «Грозэнергоремонт» яхача ремонтно - наладочни управлене. Цо хIанз а хоадабац ший шоллагIа дола цIа а хинна дIаэттача предприятецара бувзам. Каст-каста го йиш я тIемеи къахьегамеи ветеран энергетикаш болча хьоашалгIа еха.

ХIаьта шоай аргIанна энергетикаш а хул Елена Дмитриевна йолча хьоашалгIа бахе, цун могашал миштай, фу эш хьожаш, цун йоакхо ю цар.

Сона хьалхашка ягIа ха яхано йола саг. Дото бессара дийрзад цун керта чеш. Цун денал гойташ тIем тIа а, машарерча фронте а тийнна дукха совгIаташ доахк наькха тIа.

Кхы цIаккха а ма гулба цхьаннена а тIема Iаьржа ала, йоах Серебрякова Елена Дмитриевнас.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

Iилмаи техникаи таронаш

КЕРДА ТЕХНИКА

Города транспорта маьха деза доацеи экологически эггара цIенагIа долеи дакъа дола троллейбусаш наха чIоаггIа хьашт долаш я вай мехка. Уж арахец йоккхача специализированни предприяте — город Энгельсерча М. С. Урицке цIерагIча заводо.

Даймехка электромашиний кердача меделеех дувц АПН корреспондента, СССР автомобильни промышленноста Министерства хьалхале лелаеча специалистех цхьанне Заводнов Геннаде.

— Хьогге дIаэттай вай мехка троллейбус города транспорта массови тайпаех цаI а хинна. Тахан электромашинех лелаш нийбу 120 йоккхача городе бахача наха. Дуккхал Москве я 2 эзар километр йIаьха 80 троллейбусни маршрут.

Цар даькъа кхоач городе дIа-юха кхувлача нахах 20 процент — дийнахьеи буси дукха хIама ца эпшаш ши миллион пассажир.

Троллейбус я экологически геттара цIена, практически тата доаца, улицаш тIеи майдаш тIеи рельсови никъ биллара, депо наькъа боахам хьабара эшараш санна йола йоккхий капитальни затраташ е ца еза транспорт. Металл дIадохийт алхха контактни сеть хьаеча, хIаьта бIоагIашта метта пайда нийбу укхаза керттерча даькъе арара сердал ялара йогIача мачтех. Автобусага додачул 6 — 8 процент кIезигагIа да троллейбусага додар. ДагадоаккхарагIа аьлча, советски троллейбусаш хоатташ г дукеш бу. Белгалдоаккхаргда вай, СССР экспорта дIаухийта машинаш тропически климата, лоамаш долча моттигий башхалонашка, хувцалуча температурага хьежжа духь-духьа модификацеш йолаш хилар.

Чакхдаьннача шера завода конвейер тIара Iольннай дай мехка троллейбусаш хьаьра исторе чухь цIаккха а ца яьннача тайпара дукха троллейбусаш. Царна юкъе я эргаяьха тоаяьи модернизированнии «ЗиУ-684Б» яхача кердача серех йола машинаш. Шоайл хьалхагIа хиннарий яраш санна йоацаш дуккха керда конструктивни решенеш я цар. Салон дукха паргIатагIа я, из даьд чуувттаяь хIамаш дикагIа хургдолуш.

шерье, паIараштa юхера моттиг мукъаякха. Белгалдоаккхаргда вай, кердача машина чу 130 саг хувшаш хилар. ДагадоххарагIа аьлча, гIандаша сага чов яр цхерам бац, букъ дIатохача моттигах кIаьда валикаш йоахк, из къаьстта дика да «город-пригород» оалача гаьнача маршрутех йолча рейсашта. Цунна тIатохаргда вай, машина тIа латта двигатель низ дукхагIа болаш хилар, цудухьа цун йиш я йоккха урхе яккха а, хIаьта никъ нийса болча сахьата 60 километр еш сиха яха а.

ХIаьта тIеххьара, кузова ший конструкци, коррозех из дикагIа лорас йиш хургйолаш яттаяь я. Из лоархIаме плюс я троллейбуса йIайхеи тIаьдеи климат йолча географически зонашка, фордашта йистерча районашка сацаш хилча.

Борис КОЛЕСНИКОВ.
(АПН).

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

№ 4 йолча Грозненски юкъерча профессионально-технически училище 1985—1986 дешара шера дешархой деша дIачуэцилга дIахойт.

Укх профессеех:

Мехкдаьттеи гази йоаккхача скважинашта эксплуатационни разведочни буров тохача бурильщика гIонча, 2-гIча разряда электросварщика болх бе а ховргдолаш.
Дешара ха — 1—3 шу.

Буровой гIулакх деш вола электромонтер.
Дешара ха — 3 шу.

Электрогазосварщик.
Дешара ха — 3 шу.

Слесарь-авторемонтник.
Дешара ха — 1—3 шу.

Химически анализа лаборант (мехкарий).
Дешара ха — 3 шу.

Топограф-геодезист.
Дешара ха — 3 шу.

Мехкдаьтта даккхара оператор.
Дешара ха — 3 шу.

Училище деша дIаэц 8—10 класс чакхъяьккха кагий нахи мехкарийи, эскарера цIабаьхна бIухой. Училище кийчо «Грознефть» объединени кадраш. Деша багIача хана дола Iалашдар ... общежитеца. Производственни практика йолча хана дешархошта шоай специальностагIа доагIача юкъарча алапех 50 процент ахча кара дIател. Училище деша вагIаш яьккха ха къахьегама стажаца дIалоархI. Дешар хьехаш ба юкъера - технически лакхереи образовани йола мастераш.

Училища кхо курс чакхъяьккха а йистебовлаш дIалуш йола экзаменаш толаме дIаенна а болча кагирхошта юкъера образовани яккхарах долеи профессегIа квалификаци еша долеи диплом дIалу.

Училище чакхъяьккхараш специальностагIа болх бе хьожабу город Грозне. Деша отта безам болчо училище хьачулу директора цIерагIа ер документаш: заявлени, дийна хилара тешал, вахача моттигера справка, ваь ха тIайола тешал е паспорт, 6 фотокарточка 3х4 размер йолаш. Документаш хьачуийду хIара денна 8 сахьат даьлча денз 16 сахьат даллалца.

Занятеш дIайолалу 1985 шера 1 сентябре.

Хьамсара доттагIий! Тха училище деша дувла!

Из чакхъяьккхачул тIехьагIа оаш хержача специальностагIа йоккха говзал йола болхлой хургдолаш ...

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район, 12 участок, автобусаш №№ 13, 24, 25, трамвай № 5, «12 участок» йоха из соцача кхача.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктохама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностаи транспортаи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64; корректоре — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05157. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2138.